

36. Tiistaina 7 p. joulukuuta 1948

kello 14.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi eräistä väliaikaisista poikkeuksista sotatuomioistuinten ja oikeudenkäynnistä niissä annettuun lakiin 11 päivänä huhtikuuta 1947 annetun lain muuttamisesta ja voimassaoloajan pitentämisestä 991

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 25; lakivaliokunnan mietintö n:o 8; hallituksen esitys n:o 42.

2) Ehdotus laiksi eräiden Saksan kansalaisille ja saksalaisille yhteisöille kuuluneiden, Neuvostoliitolle siirtyneiden patentti- ja tavarailemaloikeuksien voimassa pysyttämisestä tai ennalleenpalauttamisesta 992

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 26; ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 11; hallituksen esitys n:o 11.

3) Ehdotukset laiksi valtiollisesta poliisista annetun lain kumoamisesta ja laiksi suojelupoliisista „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 27; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 8; hallituksen esitys n:o 39.

4) Ehdotus laiksi eräiden kiinteistöjen, rakennusten ja huoneistojen käyttämisestä sotilasmajoitukseen ja muuhun yleiseen tarpeeseen 1017

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 29; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 18; hallituksen esitys n:o 43.

5) Ehdotus laiksi väkijuomayhtiön verottamisesta ja sen vuosivoiton

Siv.

käyttämisestä annetun lain muuttamisesta 1017

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 30; talousvaliokunnan mietintö n:o 1; ed. Käkälän y. m. lak. al. n:o 41.

6) Ehdotus laiksi kunnallisille mielisairaaloille sekä tuberkulosia sairastavien hoitolaitoksille ja tuberkulosin vastustamistyön edistämiseksi annetavasta valtionavusta annetun lain 4 §:n muuttamisesta „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 31; talousvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Laitisen y. m. lak. al. n:o 42.

Ensimmäinen käsittely:

7) Ehdotus laiksi ehdollisesta rangaistustuomiosta annetun lain muuttamisesta 1019

Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 11; hallituksen esitys n:o 57.

8) Ehdotus laiksi makeisvalmisteverosta „

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12; hallituksen esitys n:o 17.

9) Ehdotus laiksi tulitikkuverosta „

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13; hallituksen esitys n:o 18.

10) Ehdotus laiksi mallasjuomaverosta annetun lain muuttamisesta .. „

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 20.

11) Ehdotus laiksi tupakkavalmisteverosta annetun lain muuttamisesta 1020

Siv.

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 15; hallituksen esitys n:o 27.

12) Ehdotus laiksi leimaverolain muuttamisesta 1020

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16; hallituksen esitys n:o 31.

13) Ehdotus laiksi yksityisoppikoulujen valtionavusta annetun lain muuttamisesta

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17; hallituksen esitys n:o 34.

14) Ehdotus laiksi alkoholistilain väliaikaisesta muuttamisesta

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 66.

15) Ehdotus laiksi maalaiskotien naisten työn helpottamiseksi myönnettävän valtionavustuksen perusteista ..

Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 8; ed. Luostarisen y. m. lak. al. n:o 68; ed. Torven y. m. toiv. al. n:o 275; ed. E. Nurminen y. m. toiv. al. n:o 276.

Ainoa käsittely:

16) Vuoden 1947 valtiopäiviltä leppäässä olevat ehdotukset laiksi sotilaskäyttöön tarkoitetun ampumaseen hallussapitoluvan peruuttamisesta ja laiksi ampuma-aseista ja ampumatarpeista annetun lain muuttamisesta sekä ampumaseen hallussapitoluvan hankkimisesta eräissä tapauksissa annetun lain kumoamisesta 1020

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4; mainitut lakiehdotukset.

17) Ehdotukset toivomuksiksi eräiden kylä- ja kunnanteiden tai isännättömien teiden ottamisesta valtion toimesta kunnossapidettäväiksi maanteiksi

Asiakirjat: Kululaitosvaliokunnan mietintö n:o 4; toiv. al. n:ot 383—419.

18) Ehdotus toivomukseksi korotettujen uudis- ja laidunraivauspalkkioiden suorittamisesta vuosina 1945

Siv.

—46 tehtyjen raivaussuunnitelmien alaisista raivauksista

Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 9; ed. Koskisen y. m. toiv. al. n:o 268.

Pöydällepanoa varten esitellään:

19) Lakivaliokunnan mietintö n:o 12 hallituksen esityksen johdosta eräistä muutoksista Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle annettuun kirkkolakiin 1027

20) Lakivaliokunnan mietintö n:o 13 hallituksen esityksen johdosta laiksi kirkon keskusrahastosta annetun lain muuttamisesta

21) Talousvaliokunnan mietintö n:o 3 toivomusaloitteen johdosta toimenpiteistä aivoinvalidiiden neurologis-psykiatris-psykologisen tutkimuksen ja hoidon järjestämiseksi 1028

22) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksen johdosta laiksi eräistä toimenpiteistä työttömyyden lieventämiseksi määrättyjen töiden käyntiinpanon helpottamiseksi

23) Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksen johdosta työnvälityslainsäädännöstä

24) Puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksen johdosta laiksi asevelvollisille annettavasta lomasta

Puhetta johtaa puhemies Kekkonen.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Fagerholm, Honka, Honkala, Kauppi, Kullberg, Leino, Nevalainen, Niemi, Paasio, Paavolainen, Raatikainen, Söderhjelm, Takki, V. Turunen ja A. Wirtanen.

Siv.

denkäynnistä niissä annettuun lakiin 11 päivänä huhtikuuta 1947 annetun lain muuttamisesta ja voimassaoloajan pitentämisestä.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 42, jota on valmistelevasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 8 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 25 esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi eräiden Saksan kansalaisille ja saksalaisille yhteisöille kuuluneiden, Neuvostoliitolle siirtyneiden patentti- ja tavaraleimaoikeuksien voimassapysyttämisestä tai ennalleen palauttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 11, jota on valmistelevasti käsitelty ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 11 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 26, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on, mitä tulee lakiehdotuksen julistamiseen kiireelliseksi, suuren valiokunnan mietinnössä siitä esitetty ehdotus. Jos suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta jos ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on päätös tehtävä lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljellä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin taikka sen hylkäämisestä. Ensin sallitaan asiasta keskustelu ja sen kuluessa on esitettävä kaikki ehdotukset, jotka halutaan asiassa tehdä.

Menettelytapa hyväksytään.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotukset laiksi valtiollisesta poliisista annetun lain kumoamisesta ja laiksi suojelupoliisista.

Yllämainitut lakiehdotukset sisältävä hallituksen esitys n:o 39, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 8 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 27, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Aaltonen: Herra puhemies! Valtioneuvosto asetti elokuun 26 päivänä kuluvaa vuotta komitean, jonka tehtävänä oli m.m. tutkia, onko valtiolliselle poliisille nykyään kuuluvien tehtävien hoitaminen järjestettävissä siirtämällä sanotut tehtävät joko kokonaan tai osaksi muiden viranomaisen hoidettavaksi. Vaikka tehtävä tulkittaisiinkin niin, että siinä edellytettäisiin pääasiana nähden myönteistä ratkaisua, nimittäin että Valpon tehtävät joka tapauksessa tullaan hajottamaan eri viranomaisille, niin Kiukkaan komitean asiana olisi kuitenkin ollut esittää ne haitat ja vaarat, joita sellainen järjestely tuo mukanaan. Kiukkaan komitea on kuitenkin vaiennut näistä suurista epäkohdista siitäkkin huolimatta, että ne ovat niin silmiinpistävät ja helposti havaittavissa. Tähän on tietenkin vaikuttanut hallituksen asenne. Hallitus on selvästi an-

tanut ymmärtää, että se tulee puhdistamaan valtiollisen poliisin hinnalla millä hyvänsä. Kun hallituksella ei ole asiallisia syitä, joihin nojaten se voisi vapauttaa nykyisen henkilökunnan ja kun se ei uskalla vapauttaa tätä ilman syytäkään, koska tämä olisi liian näkyvä todiste valtiollisen suuntauksen muuttumisesta, mitä hallitus epätoivoisesti pyrkii peittämään, niin sen on ollut ryhdyttävä tällaisiin nyrinjurisiin järjestelyihin. Ja Kiukkaan komitean hiukan narrimaiseksi tehtäväksi on jäänyt etsiä tälle takaperoiselle uudelle järjestelylle mahdollisimman hyvät perusteet. Tällöin sen on täytynyt vaieta niistä haitoista, joita ehdotus sisältää ja vielä enemmänkin se on vaiennut koko siitä johdonmukaisesti keskittymistä kohti käyneestä kehityksestä, mikä nykyisellä valtiollisella poliisilla on takanaan. Komitean tällainen käyttäytyminen saattaa johtua myös siitä, että siinä itsessään on taantumuksellisilla heilahteluilla ollut hyvä kaikupohja. Tähän viittaa ainakin se, että komiten jäsenenä on myös poliisikomentaja Erik Gabrielsson, joka viime keväänä antoi oman mahtavan panoksensa työväenluokan vastaiseen provokatioon. Samoihin taantumuksellisiin sympatioihin viittaa myös se, että komitea tässä kansanvallalle tärkeässä kysymyksessä on kääntynyt lausuntopyynnöllä myös sellaisen henkilön kuin hallitusneuvos Saarnion puoleen, joka on ollut pidätettynä asekatkojutun johdosta. Onkin näin ollen odotettavissa, että Kiukkaan komitea, joka tekee taantumukselle hyvän palveluksen, ottaa täydestä ja yhtyy sellaisiin propagandafraseihin kuin puheet oikeusturvasta, Valpo on valtio valtiossa y. m. etsiessään perusteita takaperäiselle ehdotukselleen.

Kiukkaan komitean mietinnössä sen pyrkimässä osoittamaan muutoksen tarpeellisuutta myöskin viitataan valtiollisen poliisin osaksi tulleeseen laajojen kansalaispiirien paheksuvaan arvosteluun. Nyt odotaisi, että mietinnössä myöskin selitettäisiin, minkälaista tämä arvostelu on luonteeltaan ollut, mistä se on aiheutunut ja kuinka se on tulevaisuudessa poistettavissa. Mutta näihin seikkoihin mietinnössä ei kajota.

Eri yhteyksissä täällä eduskunnassa on jo todettu, että Valpon vastainen viime vuonna harjoitettu arvostelu on ennen

kaikkea ollut propagandatarkoituksessa suoritettua harhaan johtamista, missä aiheelliset syytökset ovat niin vähäisiä, että niitä ei nyt, kun Valpon asia on ratkaisevassa vaiheessaan, ole ehdattu edes tuoda konkreettisesti esille lakiestyksen perusteluiksi.

Kiukkaan komitea ei siis yritä esittää yhtään perustetta sen selvittämiseksi, miksi uudessa ehdotetussa järjestelyssä viranomaiset säästyisivät arvostelulta. Päinvastoin komitea toteaa mietinnössään esittäessään valvonta- ja tiedustelutehtävien siirtämistä perustettavalle Suopolle, että valvonta- ja tiedustelutehtävien siirtäminen varsinaiselle poliisille tulisi haittaamaan poliisin ja yleisön välisiä suhteita. Komitean ehdotuksen mukana mentäisiin tässä kysymyksessä ojasta allikkoon, kun perustettavaksi tulisi virasto, jonka tehtävät rajoittuisivat yleisön ja viranomaisten suhteita ajatellen kaikkein epäkiitollisimmaksi. Tulisi perustettavaksi puhdas urkintavirasto. Eikö tämäkin viittaa siihen, että Kiukkaan komitean puhe Valpon huonosta maineesta on silmänlumetta muutoksen todellisten syiden peittämiseksi. Komitean ehdotuksen järjestyksistä piittaamaton luonne käy selvästi ilmi ehdotetusta kuulustelujen siirtämisestä varsinaisen poliisin tehtäväksi pois siltä viranomaiselta, joka rikoksen on paljastanut. Tällainen järjestely tulee heikentämään viranomaisten toimintaa ja silminnähtävästi merkitsisi epäratsionalistista ratkaisua. Koska tämä on oleellisia kohtia mietinnössä ja koska siinä tätä kysymystä on yritetty laajemminkin perustella, niin katsottakoon asiaa lähemmin.

Tehtävien tällaisen järjestelyn tarpeellisuuden aiheena komitea pitää sitä, että sen mielestä valtiollisen poliisin nykyisestä järjestysmuodosta sinänsä johtuu, että valtiollinen poliisi on helposti tahdottu nähdä voimana, jota kulloinkin vallassa ollut sisäpoliittinen suuntaus pyrkii käyttämään valtansa lujittamiseen. Tästä voisi jo melkein luulla, että komitea on ollut huolissaan siitä, että ministeri Simonen ehkä tulee käyttämään valtiollista poliisia valtansa lujittamiseksi. Tästä ei kuitenkaan ole kysymys, mistä lienemme kaikki samaa mieltä. Kiukkaan komitean väite, että itse valtiollisen poliisin järjestysmuodossa piilisivät sellaiset tekijät, jotka hel-

pottavat laitoksen käyttöä valtapoliittisiin tarkoituksiin, on hakemalla haettu väite eikä komiteakaan ole suhtautunut johdonmukaisesti tähän perusteluun. Sen ehdottama järjestely siirtää tutkintatehtävät yhdeltä sisäministerin alaiselta virastolta toiselle sisäministerin alaiselle virastolle ei merkitse parannusta mainituissa suhteissa. Sisäministerille jää edelleen samat mahdollisuudet vaikuttaa henkilövalintoihin ja muihin seikkoihin. Puhe Valpon järjestysmuodossa muka piilevistä vaaroista on sanahelinää, mikä ei pääse vaikuttamaan edes komitean ehdottamiin muutoksiin.

On siis todettava, että komitean esittämät, muutoksen tarpeellisuutta osoittavat väitteet ovat etsittyjä ja keksittyjä ja että komitean omassakaan ehdotuksessa ei ole mainittuja väitteitä otettu huomioon. Nämä syyt eivät anna aiheutta myöskään kyseessä olevan erikoispoliisin valtuuksien sellaiseen supistamiseen, kuin mitä komitea ehdottaa.

Pidätysoikeuden poistaminen tulevalta suojelupoliisilta on harkitsematon toimenpide ja tulee heikentämään lainvastaisten tekojen paljastamiseen tähtäävää toimintaa. Tällaiseen järjestelyyn ei ole ollut perusteltua aiheutta. Kiukkaan komitean mietinnössä ei esitetä epäkohtia, joita tässä suhteessa olisi sattunut. Ahlbäckin komitea, jonka tehtävänä juuri oli tutkia julkisuudessa esitettyjen syytösten aiheellisuutta, ei ole maininnut yhtään konkreettista tapausta aiheetomasta tai lainvastaisesta pidätyksestä ja vain kaksi tapausta, joissa sen mielestä olisi suoritettu aiheeton kuulustelu. Tässä on siis tulos kolmivuotisen propagandamelun jälkeen.

Kun on puhuttu paljon asekatkenta-jutun yhteydessä muka tapahtuneista laittomista pidätyksistä, niin huomautettakoon vielä kerran, että asekatkijain pidättämistä ei tee laittomaksi tuomioistuinten vapauttavat päätökset, joiden puolueellisuus ja rauhan-sopimuksen vastainen luonne ovat tunnetut yksinpä maamme rajojen ulkopuolellakin.

Näin ollen onkin todettava, että Kiukkaan komitean esittämät uudelleenjärjestelyn tarpeellisuutta vaativat syyt eivät ole asialliset eivätkä todelliset. Komitea on vastoin parempaa tietoaan jättänyt sanomatta, että hurjan propagandamelun todellinen syy ja

aiheuttaja on kokonaan valtiollisen poliisin ulkopuolella.

Poliittisen rikosasian tutkiminen on, sen jälkeen kun rikos on todettu tapahtuneeksi ja rikoksen tekijä saatu selville, ehdotettu lakiesityksessä siirrettäväksi erikoispoliisilta varsinaiselle poliisille. Minä uskon jokaisen hyvin ymmärtävän, että tällainen järjestely ei voi olla vaikuttamatta heikentävästi tutkimusten kulkuun. Se tulee pienentämään suojelupoliisin mahdollisuuksia niissä rikoksen täydelliseen paljastamiseen tähtäävissä tutkimuksissa, jotka jatkuvat ensimmäisten pidätysten jälkeen ja jotka tutkimukset ovat tavallisesti juuri tällöin vilkkaammassa vaiheessaan. Näin tapahtuu tietenkin siksi, että suojelupoliisilla ei olisi välittömästi käytettävissään kuulusteluissa jatkuvasti saatuja rikoksen paljastamista edistäviä tietoja.

Harvoin on asia niin, että kuulusteluihin ryhdyttäessä rikos olisi jo kokonaisuudessaan tiedossa. Nimenomaan poliittisissa rikoksissa, jotka ovat huolellisemmin suunniteltuja, joihin on sekautunut useampia henkilöitä ja jotka alueellisesti ulottuvat laajemmalle kuin yleensä kriminaalirikokset, näissä poliittisissa rikoksissa on kuulustelujen merkitys jutun jatkuvalle avaamiselle erittäin tärkeätä. Jo varsinaisen poliisin työssä, milloin siellä joudutaan siirtämään keskeneräiset tutkimukset toiselle elimelle, on todettu siinä johtuvan tiettyjä haittoja. Nyt ehdotetaan sama menettely otettavaksi käytäntöön poliittisissa, aivan erikoisluontoisissa rikoksissa, eikä minään poikkeustapauksena, vaan järjestelmällisesti.

Paitsi suojelupoliisin työ, niin myös kuulusteluja hoitavan viranomaisen työ vaikeutuu, kun näiden välillä ei ole välitöntä kosketusta, ja rikollisen kuulusteluissa tavallisesti osoittamalle pyrkimykselle salata ja johtaa harhaan kuulustelijaa tulisi luoduksi paremmat onnistumisen edellytykset. Molempien viranomaisten välillä edellytetään tietenkin tulevan vallitsemaan hyvän yhteistyön, mutta tällä ei voida poistaa niitä haittoja, mitkä johtuvat tutkimuksen hajoittamisesta. Kuulustelija saisi kuulusteluissa tarvitsemansa tiedot etupäässä kirjallisesti, samoin kuin suojelupoliisikin jutun edelleen avaamisessa tarvitsemansa kuulustelutiedot, ehkä vasta kuulustelupöytäkirjan muodossa. Tämä olisi kankeaa, puutteellista ja hidasta

jutun vilkkaimpana tutkimusajana juuri silloin, kun jutun selvittelyä kiirehtii rikollisten eräänlainen uudelleen järjestäytyminen, neuvontopito menettelytavoista, yhteyksien katkaiseminen ja m. m. pidätysajan rajallisuus.

Kiukaan komitean mietinnössä viitataan siihen, että menettelytapaa eräissä tapauksissa jo käytetään varsinaisessa poliisissa, mutta jätetään huomioon ottamatta, että se täälläkin on haitallinen, että kriminaalijutut ovat, kuten edellä on osoitettu, toisenluontoisia ja että näissä tapauksissa ensimmäinen viranomaisen ei sen jälkeen, kun asia on siltä siirretty, enää selvitä rikosta. Poliittisten rikosten tutkinta alkaa rikoksen valmisteluasteella ja yritysasteella eikä näiden rikosten tutkimuksessa esiinny muussa rikostoiminnassa tavattavaa varmaa lähtökohtaa, kuten ruumiinvammaa, murtojälkiä, väärennetyjä asiakirjoja j. n. e., vaan tutkijan on suoritettava työnsä eri järjestyksessä usein tietämättömänä siitä, mikä on rikos, montako rikoksentehtijää asiassa on j. n. e.

Poliittisten rikosten selvittelyssä arkiston merkitys on kokonaan toinen kuin kriminaalisten rikosten selvittelyssä. Arkistoja tarvitaan rikoksen paljastumisen ensimmäisestä päivästä lähtien jatkuvasti, vieläpä silloinkin, kun juttu on oikeudessa. Arkistotutkimukset saattavat olla laajempia tai suppeampia ja niitä tarvitaan tutkimusten eri vaiheissa m. m. oikeuteen lähetettävässä kuulustelupöytäkirjassa vaadittavan rikoksen poliittisen taustan selvittämiseksi tai esimerkiksi kuulustelun aikana jonkun tiedon tarkistamiseksi ja täydentämiseksi. Samat arkistot ovat välttämättömiä sekä alkuvaiheen tiedustelu- ja muussa työssä sekä kuulusteluissa. Tähän on vaikeata keksiä mitään järjestäistä ratkaisua eikä Kiukaan komiteakaan ole siihen puuttanut. Tätä hankalaa ja kallista järjestelyä, mitä ehdotettu tutkimusten siirtäminen merkitsee, perustellaan vielä m. m. rationalisoinnin näkökohdilla.

Jo edellä olevan pitäisi vakuuttavasti osoittaa, että Kiukaan komitean ehdotus samoin kuin suojelupoliisia koskevan lakiehdotuksen sisältämä kohta rikosasioiden tutkimusten siirtämisestä kuulusteluvaiheessa toisille viranomaisille sotii mitä painavimpia ja pätevimpiä perusteluja vastaan. Koska tällaista kuitenkin ehdotetaan,

niin mainittakoon vielä eräästä sellaiselta taholta tulevasta todisteesta, mitä kaikkein taantumuksellisimmattakaan eivät voi panna asiatusenttomaan tiliin, eikä väittää vasemmistolaiseksi. Valtiollisen poliisin päällikkö Nikolai Saarnio asetti joulukuun 1 päivänä 1944 toimikunnan laatimaan ehdotuksen valtiollisen poliisin uudeksi työjärjestykseksi ja määräsi toimikunnan jäseneksi valtiollisen poliisin apulaispäällikön Eero Mannerin, toimistopäälliköt A. Thomeniuksen, Aarne Rinteen ja Aarne Koveron. Tämä toimikunta on mietinnössään luetellut toimintaa haittaavia epäkohtia ja mainitsee eräistä tällaisista seuraavasti: „Tutkimusten tuloksellista suorittamista pääosastolla haittaa se, että juttu kuulusteluvaiheeseen tullessa siirtyy sitä aluksi selvittäneeltä valvontatoimistolta tutkintatoimistolle siten eri tutkijain hoidettavaksi mistä aiheutuu, että jutun alkuvaiheessa kerätty aineisto ja tärkeätkin yksityisyydet voivat myöhemmässä tutkimusvaiheessa jäädä vaille huomiota, jopa kokonaan pois asiakirjoista”. Täten tämä asiantuntijatoimikunta pitää haitallisena jo sitä, että tutkimukset siirtyvät eri henkilöille, joilla kuitenkin samassa virastossa ollen on mahdollisuus olla päivitetyssä kosketuksessa keskenään. Hallituksen sijaan ehdottaa nyt tutkimusten siirtämistä määrättyssä vaiheessa kokonaan toisille viranomaisille, mistä mainittujen haittojen lisäksi vielä olisi seurauksena, että uusien tutkimusten jatkajilla ei olisi läheisyydessään edes suojelupoliisin välttämättömiä arkistoja. Hallituksen lakiesitys osoittaa tässäkin kohden pitkälle menevää piittämättömyyttä kaikista järkisyydestä ja Kiukaan komiteantutkimusten tuloksien, sen tehtävään tuskin voidaan suhtautua ilman hymyilyä.

On myöskin väitetty, että lakiesityksen mukainen valtiollisen poliisin tehtävien uudelleen järjestely tulisi taloudellisesti valtiolle edullisemmaksi ja tätä silmällä pitäen Kiukaan komitean ehdotuksessakin on uusien toimenhaltijain lukumäärä pyritty arvioimaan kaikissa kohden pienemmäksi, kuin mitä nykyisin valtiollisen poliisin palveluksessa on. Eikä voi kiehtää, etteikö näytäkään kauniilta, kun esitetään, että nykyisen Valpon passitoimiston 24 toimenhaltijan asemasta tulee uuteen sisäministeriön ulkomaalaistoimistoon vain 21 ja nykyisten 12 passintarkastajan asemasta vain

11 uudessa järjestelyssä j. n. e. On ymmärrettävää, että nyt kun on kysymys Valpon kaatamisesta, esitetään tällaisia lukuja. Mutta eri asia on, kuinka paljon henkilöitä tulee näitä tehtäviä käytännössä hoitamaan. Komitean arvioinnit eivät perustu käytäntöön. Ne on lisäksi tehty hätäisesti ja asian-
tuntemattomuudella. Valtiollisen poliisin alaosastojen tärkeiden suorastaan perustavaa laatua olevien tehtävien hoitaminen on mietinnössä kuitattu hyvin ylimalkaisesti. Arkistoja hoitavan henkilökunnan uudesta asemasta ei ole mainittu mitään eikä myöskään huomioitu uuden järjestelyn epärationaalisuudesta johtuvaa menojen kasvua. Lakiehdotusta käsiteltäessä on vakuuttavasti osoitettu, että uusi järjestely tulee kysymään huomattavasti enemmän varoja kuin nykyinen. Nykyisen Valpon vastustajat eivät ole halunneet myöntää sille varoja, perustellen kantaansa sillä, että koko laitos on tarpeeton. Olen vakuutettu siitä, että uudistuksen jälkeen ne ovat jälleen valmiit myöntämään varoja oikein ropakädellä. Näin tulee käymään siitä huolimatta, vaikka työnantajat aikaisivat jälleen kuten Riekin aikana rahoittaa osan uusien etsivien tehtävistä.

Käsiteltävänä olevan lakiesityksen lähetekeskustelussa on täällä eduskunnassa jo seikkaperäisesti kosketeltu ehdotusta siirtää Valpon sotilastoimiston tehtävät jälleen armeijalle ja todettu tämä toimenpide erittäin arveluttavaksi ja kohtalokkaaksi maamme vastaiselle valtiolliselle kehitykselle.

Varhemmin esittämieni tosiasiat lisäksi, jotka tukevat edellä esittämääni väitettä, voisin luetella pitkän sarjan muita samantapaisia. Tulkoon siis tässä yhteydessä selostetuksi valtiollisen poliisin apulaispäällikön Ville Pankon muistion pohjalla eräs neuvottelu, josta käy havainnollisesti selville, miten sotilasviranomaiset ratkaisevat kansalaisoikeuksia koskevat asiat. Muistiossa Pankko selostaa, että hänet oli kutsuttu tammikuun 8 päivänä 1941 erään nimeltä mainitun huomattavassa asemassa olevan virkamiehen luo neuvottelemaan. Läsän oli edellä mainittujen lisäksi myös toinen korkea virkamies ja eversti Elgin, joka edusti armeijaa. Neuvotteluissa selostettiin, että armeijan taholla ollaan vakuuttuneita uuden sodan puhkeamisesta Suomen ja Neuvostoliiton välillä, ja että kommunisteja oli kiireesti ryhdyttävä panemaan turvasäi-

löö. Kun oli ensinnä laajasti pohdittu, mihinkä pidätettävät tulitaisiin sijoittamaan, otettiin puheeksi heidän lukumääränsä. Tällöin ilmoitti eversti pidätettäviä olevan heidän laskujensa mukaan 500—600. Tarkemmin asiaa tiedusteltaessa hän ilmoitti luvun perustuvan Suomen ja Neuvostoliiton rauhan ja ystävyyden seuran organisaatioon. Hänen laskujensa mukaan seuralla on alun toistasataa alaosastoa ja kun niiden johdossa seuralla on alun toistasataa alaosastoa ja kun niiden johdossa on kussakin 4—5 henkilöä, niin päästään yllämainittuun lukuun. Kun everstille selitettiin, että asia ei ole aivan niin mutkaton, ilmoitti hän uudelleen, että asia on kiireellinen ja elleivät kommunisteja pidätä muut, niin sotilasviranomaiset tulevat sen tekemään.

Lakiesityksessä ehdotetaan myös passi-toimisto erotettavaksi suojelupoliisin yhteydestä ja sen tehtävät hajoitettavaksi eri viranomaisille. Tähän hajoitukseen on ryhdytty välittämättä lainkaan siitä käytännössä saatujen kokemusten johdosta tapahtuneesta päinvastaisesta kehityksestä. mitä Valpossa pitemmän ajan on tapahtunut. Tapahtunutta keskitystä vastaan ei ole esitetty arvostelua ja se on osoittautunut tehokkaaksi. Aiottaessa nyt ryhtyä hajoittamaan näitä tehtäviä, olisi odottanut esitettävän myös syitä muutoksen tarpeellisuudesta, mutta niin ei ole tehty. Kiikkaan komitea mainitsee muutoksen syyksi ainoastaan sen epäkohdan, että erikoispoliisin yhteydessä passitoimistokin saattaa omatta syyttään joutua huonoon huutoon osoittaen komitea tässäkin jälleen alussa mainitun merkillisen halunsa saada tuleva suojelupoliisi todella vain pelkäksi urkintavirastoksi. Tämän parjauksen vetoamiseen ei yleensä, kuten alussa on osoitettu, voida suhtautua vakavasti. Se on eräs Valpon kysymyksessä harhauttamistarkoituksessa käytettyjä tekosyitä. Kiikkaan komitean mietinnössä sanotaan passi-toimiston tehtäviä tarkoittaen myös seuraavasti: „Nykyiselle valtiolliselle poliisille kuuluu kuitenkin joukko sellaisiakin tehtäviä, jotka eivät luonteensa ja laatuunsa vuoksi ole nimenomaan tämän erikoispoliisin alaan kuuluvia.” Tämä omalaatuinen kannanotto varmaankin on keksitty ainoastaan tätä asian nykyistä vaihetta varten. Kun Suomessa ja muissa maissa ulkomaalaisvalvonta on yhdistetty

juuri Valpon tapaiseen laitokseen, niin on se tietenkin johtunut siitä yksinkertaisesta syystä, että tällainen laitos nimenomaan on erikoistunut juuri valvontatehtäviin, mitä esim. vakoilun torjuminen ensisijassa on, ja toiseksi siitä, että ulkomaalaiset vakoilijat tuskin koskaan toimivat yksinään, vaan aina yhdessä oman maan rikollisten ainesten kanssa. Tästä johtuu, että ulkomaalaisvalvonnassa voidaan käyttää ja on käytettävä samaa tiedustelukoneistoa, samaa ammattitaitoa, samoja henkilöitä ja samoja arkistoja kuin tavallisessakin valvonnassa. Kysymys ei ole vain ulkolaisia koskevista arkistoista vaan yleensä erikoispoliisin arkistoista juuri sen vuoksi, että ulkolaisten vakoilujuttuihin on tavallisesti aina sekaantunut myöskin Suomen kansalaisia.

Tämäntapaiset yleisesti tunnustetut ja kaikkialla huomioonotetut näkökohdat Kiukkaan komitea on valmis kuittaamaan toteamuksella, että kysymys on tehtävistä, jotka luonteensa ja laatunsa vuoksi eivät kuulu erikoispoliisin alaan. Tällaisen kannanoton voi ymmärtää ehkä siltä pohjalta, että tehtävä oli jo periaatteessa ratkaistu, ennenkuin se annettiin Kiukkaan komitean tutkittavaksi. Näin passitoimistonkin suunniteltu erottaminen ja hajoittaminen perustellaan vain yhdellä uudella verukkeella. Kiukkaan komitea perustelee uutta ehdotusta useissa kohdin virheellisesti ja harhaanjohtavasti. Näin m. m. ulkomaalaisten valvontaa selostaessaan. Mietinnössä sanotaan, että ulkomaalainen sen jälkeen kun hän on maahan saapunut ja jättänyt passintarkastajan, on muutenkin yleistä henkilövalvontaa suorittavan poliisiviranomaisen valvonnan alainen. Tämä on virheellistä, joskin mietinnön tarkoitukseen soveltuvaa, koska siinä pyritään peittämään Valpon ratkaisevaa asennetta ulkomaalaisten valvonnassa. Poliisiviranomaiset tosin valvovat eräiden asetusten ja määräysten noudattamista, mutta varsinaisen valvonnan suorittaa valtiollinen poliisi, jolle poliisiviranomaiset lähettävät säännöllisesti ulkomaalaisluettelot. Valvontaa ei tietenkään ole voinut suorittaaakaan muu viranomainen kuin se, jolle tiedot tältä alalta vuosikymmenen ajan ovat keskittyneet. Tätä itsestään selvää asiaa sekoittaen mietinnössä sanotaan, että luonnollista on, että valtiollinen poliisi saattaa määrätyissä tapauksissa kohdistaa valvontatoimenpi-

teensä myös maassa oleskeleviin ulkomaalaisiin. Tosiasia kuitenkin on, että Valpolla on suurin vastuu ulkomaalaisten mahdollisten vehkeilyjen paljastamisesta. Passitoimiston henkilökunta on aina suorittanut ulkolaisvalvontaa ja heillä on siinä, kuten helposti ymmärtää, edullinen lähtökohta verrattuna muiden toimistojen henkilökuntaan. Valpon työjärjestyksessään sanotaan, että passitoimisto valvoo Suomen ja ulkomaiden välistä matkustajaliikennettä sekä maassa oleskelevia ulkomaalaisia, ja passitoimiston apulaistoimistopäällikön ja kahden esittelijän tehtävistä, että ne osallistuvat ulkomaalaisvalvontaan. Tästä selvästä asiantilasta Kiukkaan komitea antaa täysin harhaanjohtavan, mutta sen omiin suunnitelmiin paremmin sopivan kuvan. Mietinnössä nimittäin sanotaan seuraavasti: „Mutta tapahtuu tämä”, siis Valpon ulkomaalaisvalvonta, „silloin muiden kuin passitoimiston alaisena toimivien toimenhaltijain toimesta ja voidaan niistä huolehtia yhtä hyvin, vaikka passitoimistolle kuuluvat tehtävät hoidettaisiin muutenkin kuin valtiollisen poliisin toimesta.” Ei tietenkään pidä paikkaansa, että erikoispoliisi voisi suorittaa ulkomaalaisvalvontaa ilman passitoimistoa, jolla on m. m. koko valtiollisen poliisin ulkomaalaiskortistot ja jota se joka hetki tarvitsee puhumattakaan muista arkistoista. Minun sallittaneen tässäkin asiassa viitata edellämainitun valpon toimistopäälliköiden muodostaman komitean mietintöön, jossa lausutaan: „Valtiollisen poliisin suoritettava maassa olevien ulkomaalaisten valvonta on vailla riittävää keskitystä.” Tämän komitean jäsenenä on ollut valpon silloisen passitoimiston päällikkö Aarne Kovero, jota myös Kiukkaan komitea on kuullut. Tiedossani ei ole, onko mahdollisesti hänenkin kantansa muuttunut tällä välin. Mahdotonta se ei ole, kun otamme huomioon, että hän on entinen Akateemisen Karjala-Seuran hallituksen jäsen, ja muistamme, että Anttonin jutussa valan päältä todisti, että hänellä ei ollut syytä otaksua Saksan kulttuurivaltion tehneen väitettyjä raakuuksia, vaikka oikeudessa esitettiin näitä raakuuksia kuvaava valtiollisen poliisin asiakirja, missä oli Koveron omakätinen puumerkki siitä, että paperi oli aikanaan hänellä ollut.

Lakiesityksen hyväksyminen merkitsee ulkomaalaisvalvonnan heikentymistä. Siihen ei nyt olisi varaa. Viittaakaan vain eräisiin meidänkin maassamme sattuneisiin tapauksiin viime vuosien aikana ja ennen kaikkea niihin lukuisiin julkisuuteen saatettuihin tietoihin hämäläperäisten agenttien puuhailuista milloin missäkin maassa, agenttien, joiden toimesta on m. m. laadittu juhlallinen proskriptioluettelo 500:sta eri maan kansalaisesta ja jossa luettelossa luetellaan m. m. useiden suomalaisten kansanedustajien nimet. Tätä luetteloa on sittemmin ryhdytty lyhentämään suorittamalla useita murhatekoja siinä lueteltuja henkilöitä vastaan.

Valpon vastaista hyökkäilyä ovat suorittaneet ne piirit, jotka toimivat vastoin maan lakeja ja vastoin solmimiamme kansainvälisiä sitoumuksia. Silmäys niihin valtio- ja maanpetosjuttuihin, joita uusi valpo on paljastanut ja saattanut tuomioistuinten käsiteltäväksi, osoittaa, että näihin sekaantuneet rikolliset henkilöt kuuluvat säännöllisesti oikeistoon. Nämä piirit, jotka eivät yleensä aikaisemmin maassamme ole joutuneet kiinni rikoksista eivätkä tottuneet itseään rikollisina pidettävän, nämä henkilöt ovat kiivaimmin hyökänneet valpoa vastaan ja demagogisesti vedonneet oikeusturvaan. Samassa rintamassa näiden kanssa on ollut koko taantumusrintama, joka rauhanteosta lähtien on toiminut demokraattista suuntausta vastaan, taktikoinut rauhansopimuksen toteuttamista vastaan ja vaikeuttanut hyvien suhteiden kehittymistä maamme ja Neuvostoliiton välillä. Valtiollisen poliisin vastaisen hyökkäilyn todellisia syitä valaisee myös se, että arvostelu aikoi jo kevätkesällä 1945, jolloin uudesta valposta ei voitu vielä tietää muuta, kuin että se tulee noudattamaan hallituksen viitoittamaa demokraattista tietä ja täyttämään ne tehtävät, joita sille välirauhansopimuksen johdosta lankeaa.

Se Kastarin ja Saarnion valtiollinen poliisi, mikä toimi rauhanteosta huhtikuuhun 1945, ei ollut kummassakaan suhteessa tähtännyt tehtävänsä. Sen valvonnan suunta oli sama kuin aikaisemmin ja sen suhtautumisesta välirauhansopimuksen noudattamiseen antaa hyvän kuvan se seikka, että se kohdisti valvontansa itse Liittoutuneiden Valvontakomissioon. Näistä päälliköistä on syytä muistaa, että Saarnio joutui sittem-

min pidätetyksi asekatkentaajutun johdosta ja että Kastari oli päämajan valvontaosaston miehiä, jonka fasistisympatioita osoittaa se, että hänen määräyksestään poltettiin useina päivinä kesäkuussa 1944 kolmella keskuslämmitysuunilla valtiollisessa poliisissa säilytettyjä Lapuanliikettä, IKL:ää, muiluttajia, kansallissosialisteja, Akateemista Karjala-Seuraa, lapualaisten tekemiä murhia, sinimustia, Viron vallankaappausjuttua ja Mäntsälän kapinaa koskevia arkistoja. Samalla on poltettu myös valpon Gestapon yhteistyötä koskevaa aineistoa. Tällainen asiakirjojen hävittäminen on ollut tietenkin suuri palvelus maamme kapitalisteille, eikä heillä ole ollut aihetta arvostella tällaisten päälliköiden alaista laitosta. Valpo toimi silloin kapitalistien etujen mukaisesti ja valvoi työläisjärjestöjä samalla tavalla, kuin se oli tehnyt yli 20 vuotta. Paitsi Suomen Kommunistista puoluetta oli vielä kevättalvella 1945 valtiollisen poliisin valvonnan kohteena koko kansandemokraattinen liike, Akateeminen Sosialistiseura, sos. dem. puolueen oppositio ja monet sos. dem. puolueen osastot. Suomi-Neuvostoliittoseuraa silloin valpo valvoi tarkasti eikä kaihtanut arvovaltaisiakaan nimiä. Tämän yhdistyksen järjestökorteissa samoin kuin VP:n osastoilta löytyneissä vuonna 1945 lähetetyissä kiertokirjeissä on valtiollinen poliisi maininnut ja merkinnyt korteille m. m. valtioneuvos J. K. Paasikiven, rehtori M. Sergeliuksen, lakitieteentutkija U. Kekosen ja monien muiden porvarien ja sosialidemokraattien nimiä ja kansandemokraattien tietenkin eniten. Näin on suhtauduttu Suomi-Neuvostoliittoseuraan nähden, vaikka tämän kansalaisjärjestön nimenomaisena tehtävänä oli uutta virallista ulkopoliittista suuntausta tukevan ja syventävän kulttuurityön suorittaminen. Poliittisista puolueista valpo ei tällöin kiinnittänyt huomiota muihin kuin niihin puolueisiin, jotka tukivat hallituksen politiikan noudattamaa uutta demokraattista ja uutta ulkopoliittista suuntausta. Johdonmukainen kehitys asiassa tulee olemaan se, että uusi suojelupoliisi noudattaa samanlaista työväestöön ja Neuvostoliiton ystäviin kohdistunutta valvontaa kuin sotien ja niitä edeltäneinä aikoina tämä sodanjälkeinen Kastarin ja Saarnion valtiollinen poliisi.

Esitän lyhyen otteen luennosta, joka on pidetty valtiollisessa poliisissa marraskuun

11 päivänä 1944 juuri Nikolai Saarnion päällikkyyden aikana. Luennon on pitänyt valtiollisen poliisin valvontatoimiston päällikkö Kaarle Löfving osastopäälliköiden yhteisillä neuvottelupäivillä ja tarkoitettu ohjeeksi valpon virkailijoille. Tässä luenossa osoitetaan selvästi, millä tavalla valtiollinen poliisi tällöin harjoitti omaa hallituksen politiikasta poikkeavaa ja väli rahansopimuksen vastaista politiikkaansa. Samalla tämä asiakirja maalaa silmiemme eteen selvän kuvan siitä, mitä maamme työväestöllä on odotettavissa, jos valtiollinen poliisi jälleen luovutetaan taantumuksellisille ja kapitalistiluokan palvelukseen. Löfving valittaa aluksi sitä, että kommunisteille, kansandemokraateille ja SNS:lle annettiin lailliset toimintamahdollisuudet ja opastaa näiden valvonnassa. Suhtautumisesta kommunisteihin Löfving sanoo m. m. seuraavaa: „Niin vaarallisena ja sen vuoksi valitettavana kuin pidänkin kommunisteille myönnettyä toimintavapautta, on siinä edes se hyvä puoli, että heidän julkinen toimintansa taas tarjoaa virastollemme oivallisen tilaisuuden saada paljon uusia, tärkeitä ja ennenkaikkea tuoreita tietoja yhteiskunnan vastaisista aineksistamme ja heidän puuhistaan sekä täten „uutta verta” etenkin henkilökortistoomme ja -mapistoomme, jotka jo alkavat potea vanhuudenheikkoutta tuoreiden tietojen puutteessa. Ja tätä tilaisuutta meidän nyt on visusti hyväksemme käytettävä. Jo nyt näkyy, että meille sanomalehdistössä tuodaan ikäänkuin tarjottimella arvokasta tuoretta tietoutta. Etenkin SKP:n toiminta on tässä suhteessa kiitollinen tarkkailun kohde, SKP:hen kun kerätään vain kommunistien valiojoukko, ja voidaanhan tässä tietojen keräilyssä kuvitella, että ehkä joskus muuttuu aikakin sellaiseksi, että kerättyjä tietoja voidaan käyttää kyseessä olevan toiminnan ehkäisemisenkin hyväksi. Näyttää siltä kuin me saisimme elää kommunistien julkisen toiminnan ylösnousemuksen ajan monessa suhteessa ehkä samanlaisena kuin takavuosina 1920—1930, mutta ainakin sillä erotuksella, että sitä johtanut SKP oli silloin salainen, nyt se on julkinen. Silloin oli valtiollisella poliisilla ja yleensä viranomaisilla edellytyksiä käydä surkeilematta SKP:n kimppuun sikäli kuin pystyivät ja myöskin kommunistien julkisen toiminnan ehkäisemiseen.” Tämän jälkeen Löfving antaa yksityiskohtaisia ohjeita,

miten vasemmiston tarkkailua on harjoitettava seuraamalla lehdistöä, julkisia kokouksia y. m. ja lähettämällä Valpon omia agenteja demokraattisten järjestöjen jäseniksi, josta käsin heillä on mahdollisuus antaa hyviä tietoja.

Esillä olevan asian käsittelyn yhteydessä ovat useat edustajat vakuuttaneet, että vanhalla valtiollisella poliisilla ja etsivällä keskuspoliisilla ei ole ollut minkäänlaisia yhteyksiä ulkomaille ja että ne eivät ole harjoittaneet minkäänlaista toimintaa ulkomailla j. n. e. Edellämäinitut laitokset olivat jatkuvassa kosketuksessa ja yhteistyössä ulkomaiden vastaaviin laitoksiin, varsinkin Saksaan, Baltian maiden ja Skandinaavian maiden kanssa, joskin viimeksimainituissa, nimenomaan Ruotsissa, suhtauduttiin usein pidättyväisesti etsivään keskuspoliisiin ja valtiolliseen poliisiin näiden fascistisuuden johdosta ja siksi, että pelättiin valtiolliselle poliisille annettujen tietojen menevän heti Gestapoon. Ainakin silloin, milloin tämä etsivän keskuspoliisin ja muiden maiden vastaavien laitosten välinen tietojen vaihto on koskenut jotain muuta maata, tavallisesti Neuvostoliittoa mutta myöskin Ruotsia, ainakin silloin on katsottava, että etsivä keskuspoliisi on ylittänyt ne tehtävät, jotka lakien mukaan sille kuuluvat. Mainittakoon, että etsivä keskuspoliisi on värännyt ja lähettänyt vakoilijoita Neuvostoliittoon, varustanut nämä yksityiskohtaisilla ohjeilla ja väärillä passeilla. Eräistä asiakirjoista ja Riekin muistiinpanolapuista näkyy, että etsivällä keskuspoliisilla on jo 1920-luvulla ollut salainen sopimus Neuvostoliittoon kohdistuneesta vakoilusta n. s. reunamaiden vastaavien laitosten kanssa. Sopimus oli tehty niin salaisesti, ettei edes yleisesikunnalla eikä esimerkiksi Suomen Varsovan lähettiläällä ole ollut siitä tietoa. Mielenkiintoista olisi tietää, onko edes maan hallitus ollut tästä aikanaan tietoinen. Sopimuksen olemassaolo käy ilmi m. m. erästä Riekin muistiinpanosta, missä sanotaan: „27/4 1926 soitti majuri Heikel kiittäen eilen minulta saamistaan sopimuksistamme reunavaltioiden kanssa ja kysyi: Saako hän niitä näyttää Procopélle, johon annoin luvan huomauttaen kuitenkin, ettei niistä olisi otettava jäljennöstä YE:n arkistoihin, josta ne jonkun ajan kuluttua voivat joutua käsiin, jotka eivät huomaakaan niiden salaista luonnetta.” Muistiinpanoista näkyy

myös, että Rieki on osallistunut neuvotteluihin Yleisesikunnan Neuvostoliiton vastaisen tiedustelun järjestämisestä.

Valtiollisessa poliisissa on runsaasti todistuskappaleita siitä, että etsivä keskuspoliisi oli sotkeutunut niihin laajoihin kansainvälisiin juonitteluihin ja vehkeilyihin, joiden kohteena Neuvostoliitto v. 1920—1930 luvulla oli. Muistettakoon myös ne v. 1945 Saksan natsien arkistoista löytyneet asiakirjat, jotka osoittavat, että Suomen valtiollisella poliisilla on ollut salainen yhteistyösopimus Gestapon kanssa. Lehdistö aivan oikein esitti tällöin kysymyksiä siitä, kuka mainitun sopimuksen on tehnyt, koska se on tehty ja onko koskaan selostettu eduskunnalle tuoda Suomen ohranan ja fašistisen, julmuuksistaan tunnetun Gestapon yhteistoimintaa.

Etsivän keskuspoliisin ja vanhan valpon suorittama ulkolaisvalvonta on myös saanut sellaisia muotoja, jotka tulevat hämmästyttämään kansalaisiamme, eikä näitä valvonnan muotoja voi selittää muutoin kuin suuresta tökeryydestä ja fanaattisesta Neuvostoliitto-vihamielisyydestä johtuneiksi. Ei sillä hyvä, että etsivä keskuspoliisi ja vanha valpo ovat kortittaneet sadoittain, ehkä tuhansittain sellaisia sille vastenmielisiä ulkomaalaisia, jotka eivät ole koskaan käyneet Suomessa eivätkä olleet muussakaan tekemisessä Suomen kansa. Etsivä keskuspoliisi ja vanha valpo ovat lisäksi kortittaneet maamme kanssa ystävällisissä suhteissa olleiden valtioiden tunnettuja kansalaisia, taiteilijoita, kirjailijoita, vieläpä Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton päämiehenkin. Kun uudet henkilöt keväällä 1945 tulivat Valpoon, niin he todella näkivät, että ulkomaalaisessa poliittisessa kortistossa oli myös Stalin kortitettuna ja vieläpä hänestä oma henkilömappi, johon oli kerätty tietoja Stalinin omasta poliittisesta toiminnasta, matkoista y. m. Samoin valpossa oli henkilömappi ulkoministeri Molotovista, marsalkka Voroshilovista, madame Kollontaysta, ministeri Orlovista, Maiskista j. n. e. Kaikkiaan todettiin Vapon mapittaneen lähes puolisataa Neuvostoliiton diplomaattia tai muuta tunnettua kansalaista. Kortitettuja oli paljon enemmän, näiden joukossa Neuvostoliiton presidentti Kalinin ja kirjailija Maxim Gorkij. Eräänlaisesta tasapuolisuudesta osoituksena on mainit-

tava, että myös lännestä on tunnettuja henkilöitä joutunut Suomen kapitalistisen ohranan urkinan kohteeksi, M. m. tanskalainen humanisti, köyhien ystävä, kirjailija Martin Andersen-Nexö on vanhassa Valpossa kortilla. Tällaisia meihin ystävällisissä suhteissa olevia maita loukkaavia typeriä väärinkäytöksiä, laitonta menettelyä, ei uuden Valpon tilillä ole, mutta se ei näköjään vaikuta asiaan silloin, kun hallituksen tarkoitus, todellinen tarkoitus, on poliittisen suunnan muuttaminen. Näitä Stalinin, Molotovin, Maksim Gorkin ja muiden Neuvostoliiton tunnettujen kansalaisten kortteja ja henkilömappeja ei tietenkään enää ole valtiollisen poliisin arkistossa, vaan on ne tarpeettomina, rauhansopimuksen vastaisina ja maatamme vahingoittavina asiakirjoina hävitetty uuden Valpon aikana, samalla kuin on lopetettu tuollaisten seikkailunomaisten tietojen keruu. Osoituksena siitä suuresta parannuksesta, mikä valtiollisessa poliisissa on sen uudistamisen jälkeen tapahtunut, viitattakoon vielä eräisiin ilmiöihin, jotka aikaisemmin ovat olleet tavallisia, mutta joihin uusi Valpo ei ole syyllistynyt. Vanhassa Valpossa oli toistakymmentä paksua mappia yksinomaan varhaisnuorisoon kohdistuneen valvonnan tulokista. Työväenjärjestöjen lasten puuhailut ovat antaneet eniten ainehistoa, mutta on valvonta kohdistunut myöskin kansakoululaisiin yleensä, ja erinäisissä tapauksissa vieläpä lastentarhoihin.

Minkälaista oli tuo työ, josta kansalaisilla eikä varmaan kansanedustajillakaan ole minkäänlaista käsitystä? Eräänä näytteenä näiden mappien sisällöstä mainittakoon, että lokakuun 10 päivänä 1934 kutsui etsivä keskuspoliisi puhuteltavakseen Vallilan kansakoulun opettajan Vasili Keynäs, jonka oli ilmoitettu pahoinpidelleen oppilaita. Tämä ei ollut kuitenkaan kutsun syynä, vaan tapahtui se siksi — kuten asiakirjassa sanotaan — jotta „voitaisiin saada tietoja kansakoulussa mahdollisesti toimivista pioneereista”. Opettaja Keynäs jätti samalla etsivään keskuspoliisiin listan Vallilan kansakoulun IV poikaluokan 36 oppilaasta ja näiden vanhemmista. Etsivä keskuspoliisi vertasi vanhempien nimet kortistoihinsa ja ilmoitti opettajalle näin merkattujen oppilaiden nimet, ja riitti merkkäämisen aiheeksi

m. m. vanhempien kuuluminen siviilirekisteriin. Tästä tapauksesta kertoo etsivän keskuspoliisin raportti m. m. seuraavasti:

„Luokan oppilasluekset selailtaessa havaittiin luokan oppilaaksi kuuluvan muun muassa Arvo Kalevi Hietala, joka on alussa mainitun Matti Hietalan veli. Hietalasta, enemmän kuin muistakaan oppilaistansa, ei kertoja sanonut huomanneensa mitään kommunistisuuteen vivahtavaa. Hietala on aika vilkas poika, ja hän näyttää olevan paljon yksissä saman luokan oppilaan Heikki Olavi Heikki-Nikolainpoika Sundellin kanssa, näyttäen heillä olevan jotakin yhteisiä asioita tai puuhia, kertojan kuitenkin tietämättä tai osaamatta arvaillakaan, että ne olisivat pioneerihomeioia.

Ilmoitin kertojalle, että Matti Hietalan sisar Kaarin, joka kotietsintätalaisyudessa osoittautui itsetietoiseksi ja ei suinkaan ek:lle myöteimieliseksi, saattaisi hyvinkin veljensä mukaan vetämänä olla pioneeritoiminnassa. Myös ilmoitin, että syksyllä 1933 toimitetuissa pioneeritoiminnan tutkimuksissa tuli ilmi, että Vallilan kansakoulua ainakin silloin käyneet ja Vanajantien varrella asuneet veljekset Olavi ja Voitto Saari tai Saarinen olivat erään pioneeriryhmän jäseniä. Sovimme, että kertoja ilmoittaa nämä tiedot koulun johtajalle, ei siksi, että niiden perusteella ryhdyttäisiin kuulusteluihin tai muihin toimenpiteisiin, vaan ainoastaan siksi, että johtaja ja asianomaiset opettajat voisivat tarkkailla näin merkattujen oppilaiden käyttäytymistä ja sen avulla mahdollisesti havaita koulunsa oppilaiden keskuudessa ehkä harjoitettavaa kommunistista toimintaa. Vielä lupasin kertojalle ilmoittaa, jos etsivällä keskuspoliisilla olisi jokin sellaisia tietoja kertojan luokan oppilaiden omaisista, joiden tietojen perusteella saat-taisi pitää mahdollisena heidän mukaan vetämistään pioneeritoimintaan. Tämän johdosta annoin hakea luokan oppilaiden vanhemmista meillä löytyvät tiedot, joiden perusteella toimistopäällikkö Sini-vaara ilmoitti opettaja Keynälle, että Kauko Kalervo Johaninpoika Mahrberg ja Matti Antero Onni-Henrikinpoika Niemi ovat sellaisista kodeista, että he saattavat joutua kommunististen vaikutteiden alaisiksi.”

Mainittakoon, että etsivän keskuspoliisin merkkamien poikien käyttäytymisestä opettajalla ei ollut mitään huomauttamista sekä että mainittu opettaja oli yhteydessä etsivään keskuspoliisiin useamminkin, samoin kuin koulun johtajakin.

Tällaisia tapauksia on, kuten sanottu, lukuisasti eri puolilla maata, ja varsinkin suojeluskuntaupseerit ovat kansakoulunopettajina olleet innokkaita etsivän keskuspoliisin agentteja. Esimerkkinä kotitarkastuksista mainittakoon, että vuonna 1930 olivat eräät lapset lähettäneet tervehdyksensä Hämeenlinnan keskusvankilassa olleille naisvangeille ja etsivä keskuspoliisi on kortittanut kaikki nämä lapset. Tällaista on tapahtunut järjestelmällisesti.

On myöskin väitetty, että nykyisen Valpon henkilökunnan pätevyys ja harkintakyky olisivat laskeneet entisen Valpon ja etsivän keskuspoliisin ajoista. Tämä ei pidä paikkaansa. Ne esimerkit, joita Ahlbäckin komitean mietinnössä esitetään, ovat usein hyvin perusteltavissa ja osoittavat itse komitean asiantuntemattomuutta. Ne pari tapausta, jotka jäävät todellisiksi virheellisiksi menettelyiksi, mitkä komitea useita kuukausia kestäneen etsiskelyn jälkeen on löytänyt, ne ovat todella vaatimattomia ja poikkeuksellisia ilmiöitä. Vanhan Valpon virkailijain ylim-pumisesta ja poliittisesta tietämättömyydestä sen sijaan voitaisiin esittää esimerkkejä millä mitalla tahansa. Yleisemminkin ovat tunnetut etsivän keskuspoliisin ja valtiollisen poliisin kirjallisuustakavari-koinneissa osoittama tietämättömyys. Syyte perusteiden laatimisessa, väärin henkilöiden varjostuksessa y. m. näkyi tuo heikkous ja tietämättömyys. Vuonna 1932 kiinnitti etsivä keskuspoliisi huomionsa Humaljoen kansakoulun oppilailta tavattuihin osuuskaupasta ostettuihin lukujär-jestyskaavakkeisiin sen johdosta, että niiden selkäpuolelle oli painettu Uuno Kailaan kirjoittama „Osuustoimintamarssi”. Etsivä keskuspoliisi suoritti tällaisen vaarallisen kiihoituksen johdosta tutkimuksia ja lähetti kirjelmän kouluhallitukselle. Tapausta selostavassa etsivän keskuspoliisin Terijoen osaston kirjelmässä kerrotaan seuraavasti:

„Torstaina kuluva marraskuun 3 päivänä oli allekirjoittaneen asunnolle tuonut

Humaljoen kansakoulun johtokunnan jäsen, talollinen Otto Ratia koulun lasten „lukujärjestyksen”, jonka edellisenä päivänä johtajaopettaja Albert Tuokko oli luokaltaan tavannut oppilaaltaan Unto Niemeltä, ilmoittaen samalla, että sanotulla luokalla oli ollut useampia samanlaisia painettuja lukujärjestyksiä, mutta olivat oppilaat ennättäneet ne polttaa, ennenkuin oli opettaja ennättänyt niihin kiinnittää mitään huomiotaan. Sanotun kansakoulun johtokunta oli pitänyt sopimattomana antaa käyttää sanotunlaisia „iskusanoilla” varustettuja lukujärjestyksiä ja pyytää samalla, että niiden jakelija Viipurin Osuusliikkeen (O. T. K. alainen osuusliike) kaupanjohtaja Pokkinen asetettaisiin jos mahdollista syyteseen.”

Ja etsivän Sipilän selostuksessa sanotaan muun muassa:

„7/11 kävin apulaisnimismiehen Terhon kanssa Koiviston komennuskunnan autolla Humaljoella ottamassa selvää ylläkerrotusta asiasta. Kansakoulun johtaja opettaja Tuokko kertoi, että kuluvan marraskuun alkupäivinä alkoi kansakoulun oppilaille ilmestyä k. o. lukujärjestyksiä lasten ilmoittaessa saaneensa niitä „kaupantekijäisiksi” Viipurin Osuusliikkeen Humaljoen myymälänhoitaja Pokkiselta. Kun opettaja Tuokko sanoi tarkemmin tarkastettuaan mainittuja lukujärjestyksiä ja huomauttuaan lomakkeessa olevat marssin sanat räikeäsanaisiksi ja tavallaan kiihoittaviksi, kehoitti hän lapsia hävittämään lomakkeet. Koulun johtokunnalla oli askettäin ollut kokous, jossa toisten asiain ohella oli ollut käsittelynalaisena myös puheenaoleva lukujärjestyksiasia. Koulun johtokuntakin oli tullut siihen käsitykseen, että lukujärjestyslomakkeessa olevan „Osuustoiminta-marssin” sanat sisältävät siksi räikeämuotoista ja kiihoittavaa sanontaa, että viranomaisten olisi puututtava asiaan ja estettävä niiden jakelu. Opettaja Tuokko huomautti, että koulun johtokunta aikoo näinä päivinä jälleen kokoontua, jolloin on aikomus ottaa kokouksessa virallisesti k. o. asia käsittelyn alaiseksi. Johtokunnan jäsenet lienevät jo sopineet siitä, että kokouksessa laadittu lukujärjestyksestä koskeva pöytäkirjaote lähetettäisiin enempää toimenpiteitä varten Koiviston piirin nimismiehelle. Neuvoteltuani nimismies Terhon kanssa tulimme siihen käsitykseen, ettei asia vielä toistaiseksi anna

aihetta kuulustella kaupanhoitaja Pokkista, koska ei ole varmuutta siitä onko mainittu painotuote takavarikonalainen. Lomakkeen päätimme lähettää alaostaston päällikön nähtäväksi.”

Harkinnan puute ei ole rajoittanut kuitenkaan vain etsivään eikä osastopäällikköön, vaan osoitti sitä myös EK:n apulaispäällikkö Pankko, joka kouluhallitukselle kirjoitti asiasta m. m., että

„Kouluhallitukselle tiedoksi ja mahdollisia toimenpiteitä varten etsivä keskuspoliisi kunnioittaen lähettää ohella lukujärjestyslomakkeen, johon on painettu „Osuustoimintamarssin” sanat ja sen sävelen nuotit. Tämä lomake on toimitettu etsivälle keskuspoliisille Koivistolta sikäläisen poliisin välityksellä, jolle sen oli antanut Humaljoen kansakoulun eräs johtokunnan jäsen ja esittänyt käsityksensä, että tällaiset lukujärjestykset niihin painetun „Osuustoimintamarssin” takia eivät ole sopivia koululaisille.”

Mainitsin jo, että EK on kohdistanut valvontansa lastentarhoihin. Nämä ovat ilmiöitä, joiden odottaisi kiinnostavan kansanedustajia ja antavan undelle valpolle tunnustusta siitä, että tuollaisista epähuumanisista menettelytavoista on luovuttu. EK:n lastentarhoihin kohdistaman valvonnan todistamiseksi esitän erään EK:n raportin vuodelta 1932. Se kuuluu:

„Oheellisen tehtävän johdosta toimistopäällikkö Löfvingin määräyksestä menin kirjelmässä mainitun neiti E. B:n luo saadakseni häneltä selvää kirjelmässä mainitun lapsen nimestä. Neiti B. kieltäytyi kuitenkin antamasta mitään sellaisia tietoja, joitten perusteella voisi päästä asian perille. Hän ilmoitti kyllä muistavansa asian ja tietävänsä lapsen nimen. Syyksi kieltäytymiseensä ilmoitti hän, että lastentarhan maine joutuisi asiasta kärsimään. Opettajakuntaa voitaisiin syyttää urkkimisesta ja painostamisesta. Tarhassa olevat lapset ovat 3—6 vuoden vanhoja ja on heidän joukossaan sekä porvarien että työläisten (komunistien) lapsia. mitään eroa ei tietenkään voi lapsien suhteen tehdä huomioon ottaen heidän vanhempiensa puoluekannan. Neiti B. tuntee mainitun lapsen vanhemmat siisteiksi ja kunnollisiksi ihmisiksi eikä voi heitä epäillä. Neiti B. lupasi neuvotella opettajakunnan kanssa ja tehtyään sen ilmoitti minulle 14/4—32, ettei hän voi an-

taa mitään tietoja asian selvittämiseksi, koska opettajakunta oli samaa mieltä kuin hänkin aikaisemmin.

Vesilinnankadun varrella oleva lastentarha kuuluu kaupungille ja on kaupungin lastentarhain johtokunnan alainen. Os. Vesilinnankatu 25. Helsingissä, huhtikuun 15 päivänä 1932".

On annettava tunnustus lastentarhanopettajan vastuuntunnolle hänen kieltäytyessään avustamasta ohraa lasten urkimisessa. Tässä tapauksessa lastentarhasta löytyi tosin myöhemmin opettaja, joka antoi pyydetty tiedot, mutta niiden saamiseksi täytyi etsivän keskuspoliisin käyttää kiristystä, mikä käy ilmi lukemassani ilmoituksessa olevasta etsivän keskuspoliisin apulaispäällikön Pankon reunamerkinnästä, missä kehoitetaan lastentarhan johtajataarta uhkaamaan sillä, että ellei nimiä ilmoiteta, tulee asia julkisuuteen.

Kun nyt ollaan palaamassa ihanteelliseen järjestelmään, niin saanen vielä lukuisten entisten tosiasioiden lisäksi esittää erään näytteen siitä kynnillisyydestä, jota vanhan Valpon virkailijat osoittivat pohtiessaan heille epämiellyttävän henkilön tieltä raivaamista. Kirjeen, jota tässä lainaan, on heinäkuun 22 päivänä 1941 lähettänyt valtiollisen poliisin Rovaniemen osaston silloinen päällikkö Risto Linna Valpon pääosastoon Helsinkiin ja kuuluu seuraavasti:

Lnt. H. Paatsalo kertoi 22. 7. 41, että „2 lusikalla syöneiden” vakoilija avustajiensa jutut eivät vielä ole tulleet selvityksi. LR ei saanut toimeksi K. M.:n likvidointia” ilman oikeuskäsittelyä, ja juttuaan ei taas voi ottaa esille sotaoikeudessa, kun rikos on tehty ennen sotaa. — Hoviin ei sitä taas sopinut viedä, koska olisi tukalaa” selvittää M.:n toimineen vakoilijana Suomenkin puolesta. Esitti, että M. toimestamme suljettaisiin turvasäilöön siksi kunnes U2P saa hänen kohtalonsa hetken järjestetyksi, jolloin M. otettaisiin säilöstä takaisin ja U2P hoitaisi asian. Vielä kertoi Paatsalo, että M.:n veli Juho, sk-upseeri ja vuoden 40 aikainen komendantti, joka oli saanut asian lopullisen selvittämisen vuoksi kutsun saapua Rovaniemelle, on 21. 7. 41 Kajaanissa joukko-osastossaan kuollut sydänhalvaukseen, ei tiennyt, oliko kyseessä „sydänhalvaus”.

Puhuin asiasta 22. 7. 41 pääosastolle A, joka hyväksyi turvasäilötoimenpiteen, kun

ei näytä olevan käsillä vaivattomampaa menettelyä. Kun vain ei tämä järjestely pelastaisi KM:n henkeä. Lausuin epäilyni ja pelkoni Paatsalolle, joka vakuutti, ettei siitä muka pelkoa.

Hienoa seuraa, eikä olekin, herrat vanhan komennon ihailijat.

Haluaisin lopuksi kiinnittää edustajien huomiota eräeseen ulkopuoliseen mielipiteeseen, missä peittelemättä ja tekosyihin turvautumatta todetaan, mistä valtiollisen poliisin uudistamisessa on kysymys. Kirjoitus on Poliisimieslehden marraskuun 15 päivänä ilmestyneen numeron pääkirjoitus, eikä voida väittää, että ainakaan mitkään valposympatiat olisivat voineet vaikuttaa kirjoitukseen. Kirjoituksessa otsakkeella „Suojelupoliisi”, lehti ensin toteaa Kiukaan komiteasta saman seikan, mihin kansandemokraattiset edustajatkin ovat kiinnittäneet huomiota, sanoen lehti, että „Komitean työtä arvostellessa kiintyy huomio ensinnä siihen, että sen kädet ovat jo alunperin olleet sidotut, mitä ratkaisun suunta-viivoihin tulee. Tätä on edellyttänyt jo komitean toimeksiantomääräys.”

Vielä merkittävämpää on se, mitä lehti kirjoittaa valtiollisen poliisin uudistamisesta, todeten juuri sen, minkä ministeri Simonen on viimeiseen asti yrittänyt kiistää, nimittäin, että uudelleenjärjestelyyn on ryhdytty sen vuoksi, että poliittinen suunta on muuttunut. Sensijaan lehti kiittää vain pelkällä maininnalla Valpon väitetyn valtuuksien ylittämisen. Lehti kirjoittaa „Komitea toteaa, että valtiollisen poliisin uudistajajärjestely on astunut päiväjärjestykseen lähinnä sen vuoksi, että valtiollisen poliisin on eksekutiivisella toiminnallaan väitetty ylittäneen valtuutensa ja että kulloinkin vallalla oleva sisäpoliittinen suuntaus pyrkii käyttämään valtiollisen poliisin edustamaa energiaa valtansa lujittamiseen. Jos otamme valtiollisen poliisin sellaisenaan, oli sen nimi sitten mikä tahansa, niin todettakoon, että se on aina ollut ja tulee aina olemaan vallassa olevan suuntauksen välikappale, jolla valvotaan kansalaisten mielipiteitä ja joka jo olemassaolonsa kautta on omiaan ohjaamaan mielipiteitä määrättyyn suuntaan. Emme käsitä, miten poliittisluontoinen vivahdus saataisiin siitä katoamaan, jos sen organisatiota muutetaan. On mielestämme aivan luonnollista, että suuntauksen muuttuessa myös valtiollisen

poliisin kokoonpano muuttuu. Sen toimihenkilöiltä vaadittaisiin todellisia kamelionin ominaisuuksia, jos he vaikeudetta pysyisivät aina muuttamaan väriään kulloinkin vallalla olevan suuntauksen mukaisesti. Nyt on kysymys vain siitä, että tämä vaihtumisprosessi siirretään koskemaan sitä varsinaisen poliisin osaa, jonka epäkiitolliseksi tehtäväksi lankeaa valtiollisten rikosten tutkiminen. Samalla tulee se vaara, että suuntauksen muuttuessa ryhdytään siinä sivussa varsinaistakin poliisia uusimaan „luotettavammaksi”, asiantila, josta varsinainen poliisi on tähän mennessä välttynyt. Yleisön ja poliisin välisiä suhteita ei esitetyn muutoksen kautta missään nimessä paranneta. Päinvastoin on mahdollista, että ainakin läänin rikospoliisi, joka saa osakseen valtiollisen poliisin tehtävät, joutuu yleisön silmissä helposti „ohranan” kirjoihin.

Edelleen lehti kirjoittaa: „Tutustuessa komitean laatimaan ehdotukseen kokonaisuudessaan, ei voida välttyä siltä vaikutelmalta, että esitetty järjestelmä vaikuttaa luonteeltaan jollakin tavoin väliaikaiselta. Ehdotuksessa on läpinäkyvänä piirteenä omituinen kaksinaamaisuus. Toiselta puolen valtiollisen poliisin tehtävät on haluttu siirtää varsinaiselle poliisille, mutta valtiollinen poliisi jää suojelupoliisin nimellä edelleenkin siitä huolimatta olemaan. On vaikeaa käsittää, mitä tällä suojelupoliisin ja varsinaisen poliisin „avioliitolla” on voitettu, siihen ei riitä selitykseksi se, että täten saavutetaan entistä suurempi varmuus suojelupoliisin valtuuksien mahdollista väärinkäyttöä vastaan.” (Ed. Annala: Pitäisi käyttää enemmän järkeä.)

Tässä poliisimiespiirien taholta ja sanosiko nyt puolueettomalta taholta tullessa kannanotossa todetaan monien niiden perusteiden heikkous, joilla ministeri Simonen ja Kiukka komitea, mikä onkin ollut „käsistään sidottu”, ovat uudelleenjärjestelyä perustelleet.

Kapitalistit eivät ole tottuneet maasamme siihen, että valtiollinen poliisi ei ole heidän käytettävissään, eikä aja heidän luokkaeujaan. Aikaisemmin valtiollinen poliisi teki niin. Se valvoi työväenjärjestöjen toimintaa, kortitti työläisiä, heitti työläisiä vankiloihin, taisteli työmarkkinoilla ja laakoissa työnantajien puolesta. Työnantajilla ja ohranalla oli jatkuva yhteys. Työläisiä koskevien korttitietojen vaihtaminen oli tä-

män yhteistyön jokapäiväisin muoto. Ilmiannot ja työstä eroittamiset sen seurauksia. Valpon arkistot todistavat myös muunlaisesta yhteistyöstä. Hyvin yleistä on ollut, että työnantaja on palkannut tehtaalleen urkkijaksi EK:n tai vanhan Valpon toimenhaltijan, joka siis on tänä aikana nauttinut kahta palkkaa. Yhteinen piirre näille yhteistoiminnan kaikille eri muodoille on siinä, että ne ovat kaikki lainvastaisia. Mutta tästä taantumusrintama, ollen kapitalistien asialla, vaikenee.

Kapitalistit eivät tietenkään ole väliaikanaan olleet ilman valvontaverkostoaan. Työnantajien mustalistajärjestelmä on toiminut jatkuvasti. Suomen Aseveliliiton Työjärjestön sodan aikana kouluttamista työpaikkaurkkijoista monet ovat rauhan-teen jälkeen olleet samantapaisissa salaisissa tehtävissä. Tässä SAT:issa, Aseveliliiton organisoimassa valvontakoneistossa oikeistososialidemokraatit ovat olleet täydellisessä yhteistyössä ohranan ja työnantajien kanssa tehdastyöväestön urkinnassa ja työläisten mielipiteiden muokkaamisessa.

Koska oikeistososialidemokraatit ovat tämänkin asian esillä ollessa vakuuttaneet, että heidän puolueensa jäsenet eivät ole koskaan tukenet vanhaa Valpoa, niin saanen ilmoittaa, että yhteistoimintaa ei ole ollut vain poikkeustapauksissa, vaan on se ollut systemaattista. Pari esimerkkiä ennen mainittujen lisäksi, jotka omalla tavallaan valaisevat tätä yhteistoimintaa.

Valtiollisen poliisin Oulun osastopäällikkö Pallari kirjoittaa muistiossaan 8 päivänä maaliskuuta 1944 m. m. seuraavaa: „Herman Niskasen tapaus on erikoiseman hankala. Hänen osallistumisensa kommunistien toimintaan on täysin varma, josta puuttuu ainoastaan se, ettemme kykene sitä oikeudessa todistamaan. Jos näin olisikin ollut, olisi tilanne toisin. Järkimiehenä on hän käsitykseni mukaan ollut koko Iin seudun kommunistien sielu ja auktoriteetti, jonka turvasäilöön joutuminen on jättänyt lauman vaille johtajaa eikä mitään häiriötä tämän lauman takia olekaan aiheutunut. Iissä hyvin tajutaan, että Niskasen poissaolo on aiheellinen. Kun nykysoimme alussa otettiin turvasäilöläisiä, niin lausui m. m. tšekäläisen sos. dem. lehden silloinen päätoimittaja Kusti Kaukovaara kanslisti Suomelalle vilpittömät onnittelut sen johdosta, että ohrana vihdoin havaitsi Nis-

kasen vaarallisuuden yhteiskunnallemme. Kaukovaara, joka oli Oulussa sos.dem. puolueen valtuutettu pääpaikasta, oli pitänyt Niskasta heikäläiselle puolue- ja järjestötoiminnalle erikoisemman kiusallisenä, jolla oli erikoisemman taitava tapa kyetä saamaan tahtonsa läpi ja lauma mukaansa. Kaukovaaran mukaan hän oli vaarallisempi kuin reilu kommunisti, joka tohti kantansa tuoda esille. Erikoisemmin oli Kaukovaara udellut Suomalalta, että pysyykö Niskanen nyt kiinni. Samantapaisen lausunnon muistan nykyisenkin sos.dem. kansanedustaja Arvi Turkan antaneen eräässä kadunkulmakeskustelussa, jossa olimme yhdessä Suomalan kanssa, Turkka tällöin sanoi, että pitääkö nyt huoli Niskasen säilymisestä pysymisestä ja että viimeksi voitte hänet laskea vapautteen. Tällä tarkoitti osoittaa Niskasen tarpeellisuutta pitää jatkuvasti turvasäilyssä. Muistan lausuneeni Turkalle, että meillä on Niskasen suhteen eri tiedot kuin sosialidemokraateilla ja me toimimme ainoastaan niiden mukaan."

Toinen esimerkki. Valtiollisen poliisin et-sivä Taisto Härmä kertoo raportissaan 26 päivästä lokakuuta 1940: „Sos.dem. Kokkolan piirisiihteeri, Kokkolan aseveliyhdistyksen puheenjohtaja Paavo Lehtonen kertoi allekirjoittaneelle hänet tavatessani seuraavaa: Piirisiihteerin ominaisuudessa olen järjestänyt jonkinlaista valvontaverkostoa ympäri piiriäni. Onhan jo aseveliyhdistyksenkin kannalta tärkeää, että saamme tietää, miten suuressa mitassa Suomen Neuvostoliiton Rauhan- ja Ystävyyden Seuran toiminta on levinnyt maaseudulle sekä ennen kaikkea tietysti kaupungin työvään keskuuteen. Tämä n. s. kuuntelu- ja tiedotusverkosto toimii aika hyvin, kuten olen tullut näkemään. Esimerkiksi Kannuksessa, suunnilleen samoihin aikoihin kuin Kokkolassa jaettiin Arvo Tuomisen kirjasta „Kirjeeni Suomen työläistovereille ja Georg Dimitroville“, löysi eräs miehistäni Lestijokilaakson Osuusliikkeen kuorma-autosta Kannuksessa suuren paketin, jossa osoitteena oli Toholammin Osuuskauppa, lähettäjänä Huko Manninen. Mieheni tarkasti, mitä paketti sisälsi, ja havaitsi siinä olevan „Vapaa Sana“-lehteä n:o 9, ilmoittaen lähettäjää, siis Manninen, samalla, että seuraava numero ilmestyy lähiaikoina. Käsken mieheni ottaa nuo lehdet paketista pois kenenkään näkemättä ja laittaa tilalle Arvo

Tuomisen kirjasta, josta yllä jo mainittiin. Tämän sisältöisenä paketti sitten lähtikin Toholammin Osuuskauppaan, mutta ei Lehtonen voinut sanoa, onko nuo kirjaset perillä jaettu vai ei. Lehtosen mielestä on Huko Manninen paljon suurempi tekijä kuin päällepäin luulisi pyytän hän valtiollista poliisia kiinnittämään huomionsa Manniseen erikoisen tarkasti. Samalla piirisiihteeri Lehtonen pyysi allekirjoittaneelta jonkunlaista luetteloa SNS:n jäsenistä voidakseen antaa määräyksen henkilökohtaisen valistustyön avulla käännyttää epävarmat jäsenet pois SNS:n riveistä. Vastattuani, etten voi tällaista luetteloa hänelle järjestää, kertoi hän saaneensa sentapaisen luettelon poliisimesarilta, mutta käsityksensä on, ettei kyseessä oleva luettelo ole totuuden kanssa yhtäpitävä eikä usko siihen merkittävien henkilöiden olevan kaikkien SNS:n jäseniä."

Luulen, herrat oikeistososiaalidemokraatit, että teidän olisi ollut viisainta vaieta tässä asiassa.

Salaisen tiedustelutyön järjestämisestä sinä aikana, jolloin valtiollinen poliisi on ollut kansanvaltaisissa käsissä, todistaa myös asekatkentaajutun laaja ja huolella organisoitu vakoiluverkosto, jossa nykyisen sisäministeri Simosen liiketoverin Aimo Ahon tehtävänä oli organisoida juuri teollisuustyöväkeä koskeva urkinta. Muistetaan myöskin Päämajan valvontatoimiston fasisistien upseerien salainen vakoilu, joka rauhanteon jälkeen törkeästi kohdistui valvontakomission puhelimiin kuunteluun.

Kaikki nämä salaisen urkinnan luvottomat tai epäviralliset yritykset ja järjestelyt, mitkä ovat kohdistuneet joko oman maan kansaan tai Neuvostoliittoa vastaan, osoittavat, kuinka tuskallista kapitalistiluokalle on ollut, kun virallinen valvontaelin, valtiollinen poliisi, ei ole ollut heidän käytettävissään. Kapitalistien ponnistukset valtiollisen poliisin valtaamiseksi itselleen ovat nyt, nykyisen hallituksen ansiosta, lähellä onnistumistaan. Nykyisen hallituksen toimenpiteenä tämä ei poikkea niistä muista palveluksista, joita se on tehnyt kapitalistiluokalle. Oikeistososiaalidemokratian ja kapitalistien yhteistoiminta saavuttaa suurimman voittonsa sillä linjalla, jonka on viitoittanut ministeri Aleksi Aaltosen ja Riekin välinen yhteistyö 30-luvulla ja ministeri

Skogin sodanaikainen toiminta salaisessa asevelipoliisissa.

Herra puhemies, ehdotan, että molemmat esillä olevat lakiesitykset hylättäisiin.

Ed. Anna la: Herra puhemies! Eduskunnassa on aikaisemmin monessa yhteydessä lähinnä kuluneina vuosina osoitettu se vaara, mikä nykyisestä ja nyt tämän lain kautta lakkautettavaksi määrättävästä valtiollisesta poliisista on muodostunut tämän kansan todelliselle vapaudelle. Aika kuluu, ihmisten mielipiteet muuttuvat. Ei ole kulunut vielä kuin vähän yli kolme vuotta siitä, kun edellinen puhuja ed. Aaltonen y. m. tekivät täällä aloitteen valtiollisen poliisin lakkauttamisesta. Nyt tämän lainsäädännön yhteydessä ed. Aaltonen on jo useampaan otteeseen ja monet muut hänen puoluetoverinsa ovat tahtaneet kiiwaasti peistä nykyisen valtiollisen poliisin säilyttämisen puolesta. Ihmisellä on tietysti lupa viisastua ja sellainen mahdollisuuskin on ja siitä johtuu myöskin se, että jonkun mielipidekin voi muuttua. Asia ei kuitenkaan tässä tapauksessa ole niin yksinkertainen, että ed. Aaltonen ja hänen puoluetoverinsa olisivat nyt huomanneet, mikä erinomainen laitos valtiollinen poliisi yhteiskunnassa ja valtiossa on, vaan tämä heidän mielipiteensä muuttuminen johtuu yksinomaan siitä, mistä esim. allekirjoittanut täällä on useampaan eri otteeseen aikaisemmin jo puhunut, että nykyinen valtiollinen poliisi on muodostunut täydelliseksi kommunistipuolueen organisaatioksi, joka toimii todellista kansanvaltaa ja tätä meidän voimassaolevaa yhteiskuntajärjestystämme vastaan. Minulla on tässä asiakirjanippu, jonka ed. Aaltonen aikaisemmin on tunnustanut oikeaksi. Tässä on nimittäin ne luennot, jotka pidettiin nykyisen valtiollisen poliisin luentopäivillä, osastopäälliköiden neuvottelupäivillä, maaliskuun 18 ja 19 päivänä 1946. Minä en aio niitä lukea, niin että alkää hermostuko yhtään. Minä viittaan vain siihen, että näillä luentopäivillä pitivät m. m. osastopäälliköt Puolakka ja Mätinki omat luentonsa, jossa he selvittelivät kansalaisten ja järjestöjen kortittamista, mistä ed. Aaltonen tässä juuri niin pitkään puhui siltä ajalta, jolla ei nyt tämän esilläolevan asian kanssa ole mitään yhteyttä. Molempien mainittujen luennoisijain ohjeiden mukaan on nykyisen valtiollisen poliisin tarkoituksena

ollut ja he ovat myöskin toteuttaneet tämän tarkoituksensa verrattain pitkälle, kortittaa kaikki muut kansalaiset tässä maassa, paitsi kommunistit. He ovat pyrkineet kaikkiin järjestöihin. Puhumattakaan sosiaalidemokraattisista työväenjärjestöistä, he ovat pyrkineet soluttautumaan maamiessseuroihin, Marttayhdistyksiin, Maatalousnaisiin, nuorisoseuroihin ja yleensä kaikkeen järjestötoimintaan ja tällaisten yhdistysten johdossa toimineet henkilöt ensimmäiseksi ovat kortitettut. Valtiollisen poliisin kortistot eivät ole olleet koskaan niin laajat, kuin nykyisen valtiollisen poliisin aikana, ja ero aikaisemman kortituksen ja nykyisen kortituksen välillä on siinä, että aikaisemmin kortitettiin sellaisia henkilöitä, joiden toiminnassa tavattiin tälle meidän isänmaallemme ja sen vapaudelle vaarallisia piirteitä. Nyt kortitetaan ja on kortitettu näinä vuosina sellaisia henkilöitä etupäässä, jotka ovat nuoruudestaan saakka uhranneet aikaansa ja voimiansa tämän isänmaan yhteiseksi rakentamiseksi. Tällainen ero on tässä kortituksessa (Ed. Murto: Höpö, höpö!) ja sentähden — ed. Murto voi huutaa höpö, höpö, kukin huutaa sen mukaan kuinka käsittää, — tässä on se iloinen myönteinen puoli, että nykyinen kortisto on muodostunut niin laajaksi ja se johtuu siitä, että tässä maassa on paljon isänmaallista väkeä, joka jatkuvasti tahtoo tukea tätä kansaa. Mutta että ei tämä valtiollinen poliisi nykyisellään esim. edellisen hallituksen aikana, josta ed. Aaltosella on tietysti hyvät muistot ja jota tämä äärimmäinen vasemmisto täällä niin kovin on kaihoillut, ettei tämä valtiollinen poliisi ollut erikoisen uskollinen tuollekaan hallitukselle, vaan todellakin pyrki muodostamaan valtiota valtion. Minä luen aivan pienen pätkän siitä, mitä näillä äsken jo mainitsemillani osastopäälliköiden luentopäivillä esittelijä Pekkarinen lausui, kun oli kysymys sotilastoimiston suhteesta puolustusvoimiin. Hän lausui muun lisäksi: „Tarvitsemamme viralliset tiedot ovat pääasiassa yleistä laatua koskien valvontakohteissa olevien esikuntien, joukko-osastojen, varikkojen y. m. sijoitusta, päällystystä ja toimintaa. Erikoistapauksissa ja asioiden tutkimusvaiheessa tarvittavat tiedot olisi pyrittävä hankkimaan siten, ettei kysely antaisi joitakin viitteitä Valpon ulkopuolisille, mikäli tästä voisi olla haittaa tutkimuksille ja valvontatyölle.

Tämä käy päinsä usein esim. pyytämällä selvitystä laajemmasta kokonaisuudesta johon tarvittaisiin tietoja sisällyttää tai toisin sanoen, käyttämällä sopivia tiedoittajia.

Valtiollinen poliisi on siis katsonut asiakseen ja tehtäväkseen tutkia muunmuassa esikuntien, joukko-osastojen, varikkojen y. m. sijoituspaikkoja, päälystöjä ja toimintaa. Eivätkö nämä asiat ole sellaisia, jotka ovat jokaisen maan hallituksen tiedossa. Kyllä kai tämän edellinen hallitus tiesi, missä varikot ovat, missä joukko-osastot ovat. Eihän siihen tarvittu enää suorastaan vakoilua valtiollisen poliisin taholta. Minä en voikaan tässä yhteydessä olla kysymättä, kenenkä hyväksi tällaista vakoilua sitten valtiollisen poliisin taholta esim. puolustuslaitoksessa harjoitettiin. Minä luulisin, että ed. Aaltonen voisi tässä suhteessa, jos hänellä vain olisi halua, valaista eduskuntaa, sillä hänen yhdysmieskaudellaan, hänellä oli erinomainen tilaisuus päästä selville silloin kuin hän oli apulaispäälikönä Valpossa, kenenkä hyväksi tätä vakoilutoimintaa on harjoitettu.

Ed. Aaltonen puhui vuosikymmenien takaisista asioista, kuinka aikaisemmin etisivä keskuspoliisi on m. m. kortittanut ulkomaalaisia, joka on minunkin mielestäni ollut aivan turhaa. Mitä ne meille kuuluvat? Mutta ei nykyinen valtiollinen poliisi ole ollut tässä suhteessa yhtään parempi. Minä olen joutunut monta kertaa lukemaan esim. Ruotsin sanomalehdistä sellaisia asioita, joissa on selvitetty, kuinka meidän valtiollinen poliisimme on tavalla tai toisella sekaantunut Ruotsissa sellaisiin asioihin, jotka eivät kuulu enempää valtiolliselle poliisille kuin koko tälle Suomen kansalle ja valtiolle. Ei meillä ole niiden kanssa mitään tekemistä, niin että kun me olemme nyt tulleet vihdoin siihen, että eduskunta on tilaisuudessa säätämään lain, jolla näin yksipuolisesti kommunistien asiaa ajava valtiollinen poliisi lakkautetaan ja sen tilalle perustetaan uusi suojelupoliisi, siinä toivossa, että se paremmin valvoisi koko tämän kansakunnan yhteistä etua, niin tämä tällainen toimenpide johtuu Suomen kansan itsesäilytysvaistosta, se on itsesäilytysvaisto, joka ajaa meidät tähän. Valpo on osoittanut monin tavoin, mistä täällä, ku-

ten alussa mainitsin, on aikaisemmin monia todisteita esitetty, olevansa kommunistien asioilla ja siinä mielessä ja sellaisiin pyrkimyksiin, että me tätä maata rakentaneet ja edelleen sitä tahtoen rakentaa, muut paitsi kommunistit, olemme kysyneet toisinaan. Onkos tämä meidän yhteinen ja vapaa isänmaamme. Sellaiseksi ei valtiollinen poliisi saa koskaan muodostua maassa, „valtioksi valtiossa”, joka on kansan todelliselle vapaudelle vaarallinen.

Ed. K. Eskola: Herra varapuhemies! — Kun hallituksen esitys laiksi valtiollisen poliisin lakkauttamisesta ja suojelupoliisin perustamisesta on nyt ratkaisuassa kolmannessa käsittelyssä, niin on aihetta näin lautamiehen asemassa olleena, jossa maalaisliitto on aina tässä asiassa ollut, lausua siitä lyhyesti muutama ajatus.

Valtiollisen poliisin menneisyys on mustimpia, mitä yleensä jollain valtion laitoksella voi olla. Näin on ollut silloin, kun tämä laitos on palvellut meidän oikeistomme hämäriä tarkoituksia, vaikka ensimmäisen ja toisen käsittelyn yhteydessä yritettiin sitä kokoomuspuolueen taholta kirkastaa. Kun välirauhan jälkeen valta Valpossa siirtyi kommunisteille, niin mitään ei ole olennaisesti muuttunut. Pimeät perinteet ovat jatkuneet johtopaikoilta aina orgaanin etäisimpiin soluihin saakka. Työtävät ovat pysyneet samoina, joihin on kuulunut jatkuvasti kansalaisten aiheettomia pidätyksiä, kuulusteluja, pahoinpitelyjä, kotitarkastuksia, varjostamista, urkintaa, puhelinsensuuria, maksusta tapahtuneita ilmiantoja, asioitten selvittelyä viinalasien ääressä j. n. e., joista kaikista ja kaikilta ajoilta on riittävästi todistuksia.

Kun valtiollisten vaalien jälkeen saatiin tähän maahan n. s. työvänehallitus, niin alettiin sen toimesta puuhata valtiollisen poliisin lakkauttamista kiireellisesti, koska vallanottaminen tällä linjalla ei voinut tapahtua yhtä kivuttomasti kuin mitä hallituksen muodostaminen tapahtui, eikä sillä tavalla kuin se onnistui kommunisteille välirauhan jälkeen.

Suojelupoliisin ulkonainen rakenne josakin määrin muuttuu. Eräitä sen osastoja siirtyy puolustusministeriön, sisäministeriön ja lääninhallitusten yhteyteen tai alaisuuteen, mutta suojelupoliisin tehtävä ja

tarkoitus pysyy pääasiallisesti samana kuin mikä se on ollut valtiollisella poliisillakin. Hallituksen perustelut siltä osaltaan, että tämän uudelleen järjestelyn kautta säästettäisiin valtion varoja, on osoittautunut paikkansapitämättömäksi. Vaikka henkilöstön lukumäärää alussa on hiukan vähennetty, niin lähinnä palkkuluokkien korotukset aiheuttavat entistään lisääntyviä menoja. Näin ollen tämä Valpon uudistus käytännössä merkitsee hyvin vähän, ellei nyt sitten anneta arvoa sille, että Valpo saa näin kahdessa mielessä uudet kasvot. Sivusta seuranneena tätä vasemmistopuolueiden keskeistä kamppailua Valpostä on voinut panna merkille sen huvittavan piirteen, että kun vuosi sitten tässä samassa kamarissa päätettiin Valpon määrärahoista, niin sosialidemokraatit olivat innokkaimpina vastustamassa niitä ja kommunistit puolustivat.

Ensimmäinen varapuhemies: Kehotan puhujaa jatkamaan puhujakorkeelta.

Puhuja: (puhujakorkeelta): Nyt ovat osat vaihtuneet aivan päinvastaisiksi ja kuitenkin vain yksi vuosi on kulu-
nut. Niinkin nopeasti voi maailma ja mie-
let muuttua. Vielä on aihetta mainita siitä
tavasta, millä hallitus on uutta esitystä
valmistanut ja hoitanut. Kiireessä tehtynä
on esityksessä ollut paljon muodollisia ja
asiallisia virheitä. Valtiovarainvaliokun-
nalla on ollut suuria vaikeuksia yrittäes-
sään sovittaa Suopon määrärahoja ensi
vuoden talousarvioon, kun vielä toisen lu-
kemisen aikana jopa puhelimitse ministe-
riöstä tehtiin muutosehdotuksia. Tämä
osoittaa, että valmistelu on ollut kiireel-
listä ja puutteellista, eikä sen vuoksi voida
minkäänlaisella varmuudella sanoa, kuinka
suuria lisämenoja tämä uusi Valpo tulee
aiheuttamaan. Se on kuitenkin varmaa,
että säästöjä ei tarvitse toivoa. Vaikka
siis mitään huomattavampaa parannusta
valtiollisen poliisin lakkauttaminen ja suo-
jelupoliisin perustaminen ei merkitsekään,
niin on lakiesitys nyt kuitenkin hyväk-
syttävä ja näin annettava hallitukselle se
ilo, minkä esityksen hyväksyminen sille
merkitsee. Ja vaikka me kaikki tämän
lain käsittelyyn osallistuneet erittäin hy-

vin tiedämme, miten paljon valtiollisen
poliisin toimintaan on aina liittynyt pi-
meitä tekoja ja poliittista juonittelua ja
että niin tulee tapahtumaan eteenpäin-
kin, on kuitenkin lain hyväksyessään oi-
keus toivoa, ettei Suopolla olisi sentään
niin likaiset kädet kuin edeltäjällään ja
että hallitukselle nyt annettava ase, suo-
jelupoliisi, kaikesta huolimatta palvelisi
myös ja ennen kaikkea suomalaista yh-
teiskuntaa.

Ed. J. Wirtanen: Herra puhemies!
Ed. Aaltonen käytti täällä monta kym-
mentä kertaa äskeisessä puheessaan sa-
naa „taantumus“, ja sitä sanaa minä nyt
haluaisin vähän hänelle selittää. Jos tuo
sana „taantumus“ merkitsee „mennä ta-
kaperin“, niin silloin ed. Aaltonen ja hä-
nen herttaiset kumppaninsa ovat tässäkin
asiassa taantumuksellisia niinkuin niin
monessa asiassa. Hallitus on halunnut nor-
malisoida sodanaikaista ja sodanjälkeistä
tilannetta m. m. siten, että demokratian
periaatteet pääsisivät oikeuksiinsa myös
kin silloin, kun on kysymys poliisivallasta.
Mutta nyt ed. Aaltonen ja kumppanit
haluavat, että vanhat systeemit säilyte-
tään piittaamatta kansalaisten perustus-
lain myöntämistä oikeuksista. Minusta
tämä on taantumusta. Sillä jokaisen sa-
nan takana täytyy olla realiteetti, eikä
sanaa käyttää, niinkuin sieltä käytetään,
aivan naurettavina fraaseina. Lukekaa
suomen kielen kieliooppia!

Sitten ed. Aaltonen mainitsi, että tämä
muutos merkitsee, jos tämä uusi sys-
teemi otetaan käytäntöön, joka varmasti
hyväksytään täällä tänään, että se häirit-
sisi Neuvostoliiton ja Suomen välisiä suh-
teita. Ei pidä yrittää olla suurpolitiikko,
kun ei sitä kerran ole. Rauhansopimuk-
sen mukaan meillä täytyy täällä säilyä
demokratia ja kansalaisten vapaus. Minä
olen rauhansopimuksen lukenut niin hyvin
kuin ed. Aaltonenkin. Sen sijaan ed. Aalto-
nen puolustaisi sellaista systeemiä, joka
ei piittäisi demokratiasta mitään eikä yk-
sitysten kansalaisten vapaudesta, jon-
kinlaista Gestapon mallista elämää
täällä. Mutta, ed. Aaltonen, tänne ei tule
sellaista elämänmenoa (SKDL:n ryh-
mästä: Älä hermostu!). Ei, kyllä sitä her-
mostutaan siellä ennemmin.

Sitten ed. Aaltonen mainitsi, että entinen Valpo poltti papereitaan juuri siinä vaihekohdassa, ennen kuin ed. Aaltonen pääsi sinne Valpoon. Mutta merkillistä, että hän tiesi mainita, mitä noissa pape-reissa oli. Ne eivät siis palaneetkaan niissä kahdessa, kolmessa uunissa, joissa niitä poltettiin (Ed. Kuusinen-Leino: Mutta jos luettelot säilyivät?). Paljonkos nykyinen Valpo on polttanut pape-reita? Ei tämä ole mikään ilkeä kysymys, mutta kysyn vain? (Vasemmalta: Onko se polttanut?) Ja mitähän niissä pape-reissa on ollut? Enkä minä nyt sitäkään ymmärrä, minkä tähden näin äärettömän rauhallinen mies, kuin minä olen, on pistetty sinne kortteihin. Mitä pahaa minä olen tehnyt? (Eduskunnassa naurua).

Herra puhemies! Minä pyydän herra puhemiehen luvalla vastata myöskin ed. Kujalan viime istunnossa tekemään väitteen, että minä olen suomettarelaisen poika ja kannan siis vanhan suomettarelaisuuden perua. Se olisi niin äärettömän hyvä asia, että sieltä äärimmäiseltä vasemmalta edes joskus pyrittäisiin puhumaan totuutta. Tämä ed. Kujalan väite oli väärä, sillä minun isäni oli sosialidemokraatti, ja siitä johtuu, että on aivan sula mahdottomuus minusta koskaan tulla kommunistia. Sillä veren perintö on vapaus ja demokratia, niin kuin sillä vanhalla sosialidemokratialla oli. Eikä taantumuksellinen ja diktatuuriin pyrkivä kommunismi voi koskaan kantaa minun rinnassani hedelmää. Onko jotakin kysyttävää? (Naurua!).

Ed. Kuusinen-Leino: Herra puhemies! Eräät edellisistä puheenvuoroista nimenomaan viimeinen ja ed. Annalan, olivat senlaatuksia, ettei niihin kannata puuttua (Ed. J. Wirtanen: Eihän tietystikään!). Niissä oli niin paljon vastoin parempaa tietoa esitettyjä ajatuksia ja ne osoittavat vain millä taholla, minkälaisen henkilöiden todellinen kannatus sisäministerin toimenpiteellä erikoisesti valtiollisen poliisin muuttamiseksi on. Ne, jotka eivät näin suoraviivaisesti paljasta sisintään tai edes ole riittävästi kysymyksen syventyneet, mutta sallivat kuitenkin vahingon tapahtua, tulevat varmasti huomaamaan, että asia ei ole niin vaaraton ja pelkästään naurun asia, miksi se

nyt on yritetty muuttaa ja kuin he ehkä luulevat, että on ollut kysymys enemmästä kuin hallinnollisesta toimenpiteestä, on ollut kysymys suunnitelmasta, joka tähtää koko sodanjälkeisen suuntauksemme ja sen saavutusten tyhjäksi tekemiseen. Haluaisin erikoisesti pysähtyä siihen, millä tavoin maamme ulko- ja sisäpolitiikka kytkeytyvät tässä asiassa toisiinsa.

Kysymys valtiollisesta poliisista on todella eräs niistä kysymyksistä, jotka havainnollisesti osoittavat maan sisä- ja ulkopoliitiikan kulkevan käsi kädessä ja olevan kiinteästi yhteydessä toisiinsa. Täällä on jo osoitettu, miten vanha „ohranalaitos” palveli sodan edellistä ja sodan aikaista suuntausta sekä sisä- että ulkopoliitikassa. Haluaisin siihen, mitä ed. Aaltonen täällä mainitsi, ainoastaan lisätä, että esimerkiksi jokainen Neuvostoliitossa käynyt henkilö oli sille jo tämän matkansa vuoksi epäilyttävä, ja hän muuttui sen kirjoissa suorastaan „rikolliseksi”, jos hänellä oli jotakin myönteistä kerrottavaa Neuvostoliitosta. Vain ne löysivät armon sen silmissä, jotka antautuivat parjaamaan ja panettelemaan Neuvostoliittoa. Moni kansalaisistamme joutui sen vangitsemaksi vain sen vuoksi, että oli oleskellut Neuvostoliitossa. Hän sai tehdä tiliä tästä oleskelustaan kuin mistäkin pahanteosta, vaikka muiden kansalaisten ulkomaanmatkat länteen tai etelään, merkitsivät ne sitten vaikka asehankintoja tai SS-koulutusta, jäivät siltä kokonaan huomaamatta. Sen sodan aikaiset todelliset yhteydet Gestapoon ovat tunnetut ja sen nöyryys Saksan natsisuuntauksen palvelemiseksi aina juutalaisvainoon saakka ovat herättäneet pahaa verta muissakin kuin kommunisteissa. En sen sijaan epäile laisinkaan, etteikö tämä kaikki ole ollut paikallaan niiden mielestä, jotka itse hyväksyivät tai tänäkin päivänä hyväksyvät silloisen suuntauksen, enempää kuin sitäkään, että he mielihyvin palauttaisivat ja yrittävätkin palauttaa olosuhteet valtiollisessa poliisissa, niin kuin muutenkin valtiollisessa elämässämme, ennalleen tai ainakin niin lähelle entistä komentoa kuin suinkin mahdollista.

Nyt on kuitenkin muistettava, että tuo suuntaus on maassamme tuomittu. Se on kylliksi tuottanut kansallemme onnetto-

muuksia, eikä kukaan vähääkään valtiollista älyä omaava ihminen ainakaan julkisesti ole tahtonut tunnustaa pyrkimystään vanhaan palaamiseen. Se on kuitenkin viime aikoina väkisinikin päässyt puolella ja toisella purkautumaan. Sen teki m. m. nykyinen sisäministerimme miltei ensimmäisessä julkisessa esiintymisessään sisäministerinä — ja sen mukaisesti hän on myös toiminut. Sen on tehnyt myös hänen puolueensa tunnustettu ja todellinen johtaja, niin sotasyyllinen kuin onkin, heti vankilasta vapautumisensa jälkeen leimattessaan koko sodan jälkeisen, eduskunnan enemmistön nojaan rakentuneen hallituksen ja tasavaltamme presidentin nimeen kytkeytyneen suuntauksemme vähemmistöterrorin aikakaudeksi, josta hänen katsomuksensa mukaisesti nyt „Ollaan kulkemassa parempia aikoja kohti”. Tämä liittyy varsin läheisesti kysymykseen valtiollisesta poliisista, sillä oleellisimpana „pahana” kaikkien sodan jälkeistä suuntaustamme vastustavien taholta on pidetty juuri valtiollisen poliisin toiminnan suunnan ja henkilökunnan uudistamista. Ja niinpä nykyinen hallitus onkin sisäministerin julistaman „palautus”-politiikan mukaisesti käytännössä ensimmäiseksi tarttunut juuri valtiolliseen poliisiin. Tannerin esiintyminen liittyy nimenomaan sisäministeriön alaisen laitosten toimintaan myös sikäli, että näiden laitosten ja sisäministerin itsensä olisi käsitykseni mukaan valvottava ehdonalaisten vankien elämää ja toimintaa, mistä valvonnasta asetukset antavat nimenomaisia määräyksiä. Tässä tapauksessa asianomainen ehdonalainen, ottaen huomioon hänen tuomionsa ja tekojensa laadun, ei ainakaan ole osoittanut sitä mielenmuutosta ja sitä „nuhteetonta” käytöstä, jota ehdonalaisuus nimenomaan edellyttää. Sisäministeri ei ole puuttunut asiaan hyvin ymmärrettävistä syistä, koska hän näyttää olevan täysin samaa mieltä kuin mainittu sotasyyllinen, jopa toimivan tämän viitoittaman suunnan mukaisesti, mikä kuvastuu myös nyt käsillä olevasta lakiesityksestä.

Olemme täällä eduskunnassa hyväksyneet eräitä tärkeitä asiakirjoja ja lakeja, jotka ovat antaneet juuri valtiolliselle poliisille selväpiirteiset suuntaviivat — ei suinkaan minkään „likaisentyön” mie-

lessä, miksi eräät oikeistososialidemokraattimme ja täällä äsken maalaisliittolainen edustaja Eskola katsoivat sen tulevan toiminnan muodostuvan, vaan koko kansakuntamme kunnian ja menestyksen kannalta todella tarpeellisia, vastuunalaisia ja välttämättömiä tehtäviä. Mainitsen näistä asiakirjoista tärkeimmät, välirauhansopimuksen ja lopullisen rauhansopimuksen, erikoisesti niiden sisäpoliittisilta kohdilta sekä niiden hengen mukaisesti hyväksytyt sotasyyllislain ja asekatkijalain. Vaikka nämä lait eivät sellaisinaan määrittelekään valtiollisen poliisin tehtäviä, niin niiden henki ja tarkoitus osoittaa, minkälainen on se suuntaus ja sisältö, joka myös valtiollisessa valvonnassa, niinkuin muussakin valtiollisessa toiminnassa, oli otettava käytäntöön ja minkälaisena se olisi ollut myös säilytettävä. Voidaan syyllä sanoa, että valtiollisen poliisin toiminta on tässä suhteessa ollut vaillinaista. Ihmiset eivät opi kädenkäänteessä uutta ammattia tai, vilpittömän tarkoituksenkaan ollessa olemassa, uutta käytäntöä. Mutta tämän mainitsemieni lakien ja sopimusten mukaisen suuntauksen mukaan se on kuitenkin uudistetussa muodossaan yrittänyt toimia ja saanut siinä myös tuloksia, eivätkä ne, jotka sitä ovat täällä eduskunnassa ja oikeistolehdissä moittineet ja joiden vaatimuksesta se nyt on otettu uudelleen järjestelyn tai oikeammin vanhaan suuntaan muuttamisen alaiseksi, olekaan moittineet sitä siitä, että se ei olisi yrittänyt toimia edellä mainitsemieni, eduskunnan hyväksymien periaatteiden mukaisesti. Päinvastoin. Jokinen oikealta ja keskustasta tullut moite on koskenut juuri sitä, että se on mukautella tavalla „yksipuolinen”, että se ei siis enää vainoa tai — niinkuin ed. Hakkila täällä edellisessä käsittelyssä välihuomautuksessaan, toivomuksenaan mainitsi — „nuuski” vasemmistoa, työväestöä, Neuvostoliiton ystäviä ja rauhan kannattajia, vaan on kohdistanut huomionsa vanhan politiikan uudistamisyrityksiin, sitä tarkoittaviin salaliittoihin, asekatkentaan, Neuvostoliittoa vastaan vihamieliseen esiintymiseen j. n. e. Mutta tämä juuri on ollut tarpeen ja olisi tarpeen vielä nytkin. Viimeaikainen, julkisuudessakin yhä röyhkeämmäksi käynyt Neuvostoliittoa kohtaan vihamielinen propaganda

ja senmukaiset esiintymiset ovat siitä mitä selvimpänä todistuksena. Suhteemme Neuvostoliittoon ovat edelleen ulkopoliittinen kysymyksemme n:o 1, eikä meidän ole annettava sisäpolitiikkammekaan ajautua urille, jotka sitä vahingoittavat.

Kun on kysymys valtiollisen poliisin siirtämisestä erältä osiltaan tavallisen poliisin alaisuuteen, toisen osan siirtyessä hallituksen esityksen mukaisesti armeijan alaisuuteen, tarkoituksella muuttaa se sodan ajoilta tunnetun päämajan valvontaosaston kaltaiseksi, on syytä tarkastella, minkälainen on se henki, joka näissä laitoksissa vallitsee, missä määrin niissä todenteolla todella ymmärretään sodanjälkeinen suunnan muutos maassamme.

Poliisilaitos samoin kuin armeijakin ovat sodan jälkeen päällystönsä osalta varsin vähän muuttuneet. Poliisit ja upseerit katsovat usein ainakin viralliseksi velvollisuudekseen tunnustaa sitä väriä, jota maan hallitus edustaa. Mutta todellinen mielenmuutos ei tapahdu nopeasti eikä siihen aina ole edes pyrittykään, varsinkaan meillä, missä vanha suuntaus on tehnyt härkäpäisyydestä, vääriin ja vaarallisiin piintyneisiin mielipiteisiin tarker- tumisesta suoranaisten hyveen. Kuitenkin voidaan sanoa, että poliisien keskuudessa oli viime vuosien aikana tapahtunut, ellei todellista mielenmuutosta, niin ainakin jonkinlaista kehitystä entiseen verrattuna. Paitsi sitä, että se pystyi huomattavasti vähentämään yleistä rikollisuutta — mikä muuten on jälleen lisääntymässä — poliisin ja työväestön suhteet paranivat parin viimeisen vuoden aikana. Yhteentörmäyksiä ei sattunut eikä poliisia niihin hallituksen taholta pakotettu. Samoin näytti poliisiinkin istutettu venäläisvihamielisyys vähentyneen. Vielä keväällä 1946 sattui Helsingissä ikävä välikohtaus, joka kuitenkin selvitettiin. Nyt on osoittautunut, että eräät poliisikuntamme jäsenet ovat ymmärtäneet poliisimestarin „paluupolitiikan” kirjaimellisesti. He käyttäytyvät Neuvostoliiton edustajia kohtaan kuin „perivihollista” kohtaan ikään. Hippodrom-sirkuksessa sattunut tapaus on mitä surullisin todistus siitä, miten nopeasti raakuus ja tahdittomuus suhtautumisessa ulkomaalaisiinkin astuu esiin, kun väkivaltainen käyttäytyminen oman maan kansalaisia kohtaan on ensin tehty hy-

veeksi, kuten tapahtui Arabian selkkauksessa (Eduskunnasta: Rouvahan sen tietää). Se osoittaa samalla, että ulkopoliitiikka ei ole yksinomaan sidottu joihinkin yksityisiin nimiin, ettei hallitus voi piiloutua presidentin ja ulkoministerin selän taakse, kuten se on täällä yrittänyt tehdä, vaan se on kokonaisuudessaan, sisäministeriä myöten, vastuussa siitä, miten virkamiehet, miten maan propagandakoneisto, ja ennen kaikkea, miten se itse käsittää ulkopoliittisen asemamme ja sen velvoitukset. Äsken mainitsemani tapauksen mitätöiminen ja syyn vierittäminen väkivallanuhrien niskoille pahoinpitelijäin itsepuolustuksen mukaisesti osoittaa vain, että hallitus ei ole tätä ymmärtänyt. Ja tämän poliisin alaisuuteen, jonka keskuudessa nyt jo on päästetty kansalliskiihko valloilleen, aiotaan siirtää myös valtiollinen poliisi vastaavin henkilömuutoksien keskuudessa, muutoksien, jotka eivät mitään hyvää lupaa sen tulevasta toiminnasta.

Mainitsemani välikohtaus ei suinkaan ole ainoa tapaus, jossa tämä oikeistoainesten röyhkeys on viime aikoina päässyt entistä selvemmin esille, eikä se ole suinkaan voinut jäädä myöskään Neuvostoliitolta huomaamatta. Siihen ei ole tarvittu vasemmistolehtien osoituksia. Ne ovat olleet tarkoitetut maan hallitusvallan huomioitettaviksi. Mutta kun Neuvostoliiton lähetystön virkailijaa lyödään silmään, murhattavaksi kuvattu henkilö naamioidaan Staliniksi, kun lehdistössä, ellei omasta takaa kirjoiteta, lainataan ulkomailta Neuvostoliittoa halventavia kirjoituksia, kun lauletaan sotaululuja joissakin teatterin nimeä kantavissa laitoksissa, puhutaan yleensä paluusta entisyyteen, jopa hallitusmiesten suulla, niin tajua- vat sen jopa Neuvostoliiton edustajatkin ilman meidän osoitustamme. Ennen kaikkea sisäministerin ja hänen alaistensa laitosten olisi kai ennen vapaita kansalaisjärjestöjä ja niiden lehdistöä pystytävä nämä seikat havaitsemaan ja niihin tarttumaan. Senvuoksi valtiollisen poliisin nykyistä suuntausta olisi ollut nähdäkseni vahvistettava, sen toimintaa siihen suuntaan tehostettava eikä suinkaan siirrettävä sitä poliisin ja armeijan alaisuuteen ja muutettava vanhan „ohranan” ja päämajan valvontaosaston kaltaiseksi.

Hallituksen esitys valtiollisesta poliisista samoin kuin sen muutkin sisäpoliittiset otteet, sen selvä asennoituminen rauhanrikkokojen, pahoinpitelijäin, asekatkijain ja sotasyöylijien puolelle, on tavattomasti rohkaissut niitä aineksia, jotka eivät ole tahtoneet mukautua sodanjälkeiseen suuntaukseen. Se kantaa niinollen syyn välikohtauksista ja siitä, että suhteemme Neuvostoliittoon ovat todenteolla huonontuneet — vai väittääkö hallitus edelleenkin toista. Se on jo aiheuttanut erittäin ankarasanaisen nootin, niitä lieene tullut kaksikin muutaman päivän väliajoin, eikä niitä kai enää yritetä selittää ystävälliseksi puhutteluksi ja joka kohdistuu juuri sisäministeriön alaiseen toimintaan. Nyt tahdotaan valtiollisesta poliisistakin tehdä sellainen laitos, joka vastoin tähänastista sodanjälkeistä käytäntöä pahentaa eikä paranna näitä suhteita. Älköön luultako, että Suomen kansa sietää tällaista loputtomasti (Eduskunnasta: Mikä Suomen kansa on?), ettei se pysty siitä tekemään loppua. Tyytymättömyys on levinnyt jo paljonkin laajemmalle kuin kansandemokraattien piiriin. Jokainen, joka on ottanut oppia menneisyydestä — (Välihuuto oikealta) niin, teidän kokoomuslaisten piirissä niitä ei kai paljon ole, mutta otaksun, että sosialidemokraattien keskuudessa alkaa sitäkin käsitystä myös tuntua politiikkojenkin kesken, koska rivimiehetkin sen hyvin käsittävät. Jokainen, joka on ottanut oppia menneisyydestä, ymmärtää, että näin ei voi kauan jatkua, mutta me kansandemokraatit varoitamme ajoissa ja vastustamme käytännössä jokaista toimenpidettä, joka on vahingollista maalle.

Ed. K ä k e l ä: Herra puhemies! Pyysin tämän puheenvuoron ed. K. Eskolan käyttämän puheenvuoron johdosta, Ed. Eskola korosti nimenomaan, että hallituksen esitys laiksi valtiollisen poliisin lakkauttamisesta ja laiksi suojelupoliisin perustamisesta ei käytännöllisesti katsoen merkitse mitään muuta kuin nimenmuutosta. Ed. Eskola, joka kuului valtiovarainvaliokuntaan ja sen toiseen jaostoon ja kuuli myöskin asiantuntijoita, häneltä tällaisen esityksen antaminen osoittaa, että hän ei ole joko lakiin syventynyt, ei kuullut asiantuntijoiden lausuntoja tai sitten hän

on tahallisesti antanut eduskunnalle aivan väärän kuvauksen. Kun vanhalla valtiollisella poliisilla on ollut oikeus valvontaan, pidättämiseen, kuulustelemiseen ja syytteelle panoon ja kun uudella suojelupoliisilla ei ole muuta kuin oikeus valvontaan, merkitsee tuollainen lainmuutos huomattavan suurta perusmuutosta. Henkilö, joka ei ole saman henkilön valvonnan alaisena, pidättämisen alaisena, syytteelle panon alaisena, on aivan toisessa asemassa, jos häntä valvoisi, hänet pidättäisi tai hänet syytteelle asettaisi sama henkilö, senvuoksi ed. Eskolan esittämä väite, että tässä olisi kysymys vain pelkästä nimenmuutoksesta, on hyvin suuressa määrin eduskuntaa harhaan johtava.

Myöskin asetus suojelupoliisista, sen 3 §, asettaa suojelupoliisin henkilöstölle aivan toisenlaisia vaatimuksia, mitä nyt on ollut. Nythän tiedetään, että valtiollisessa poliisissa on ollut henkilöitä, joilla on ollut hyvin heikko ammattitaito ja hyvin suuri rikosrekisteri. Sitävastoin suojelupoliisin toimintaan nimitetyltä henkilöltä kelpoisuusvaatimuksena asetetaan suojelupoliisin päällikön ja apulaispäällikön toimiin lainopinkandidaatin tutkinto tai aikaisempi ylempi oikeustutkinto, toimistopäällikön, tarkastajan ja apulaistomistopäällikön toimiin lainopillinen tutkinto taikka päästötodistus valtion poliisikoulun päällystöluokalta ja ylietsivän toimeen valtion poliisikoulun alipäällystöluokalta. Tämä jo asettaa siis aika suuret vaatimukset henkilöstölle, joka suojelupoliisin tehtäviin sijoitetaan.

On todettava, että tämän lain yhteydessä yritettiin taktikoida. Kun tämä laki oli käsiteltävänä valtiovarainvaliokunnassa, yritettiin lakiin suojelupoliisista sen 4 §:ään tehdä sellainen muutos, että toimet olisivat pelkkiä ylimääräisiä toimia. Tämä kanta, jos se olisi tullut hyväksytyksi, se olisi merkinnyt tason laskua suojelupoliisin virkamiehiin nähden. On selvää, että kunnollista väkeä ei olisi saatu vakinaisista perusviroista ylimääräisiin virkoihin. Sen johdosta valtiovarainvaliokunta kuulikin sitten myöhemmin sisäministeriä. Kun sisäministeri ilmoitti valtiovarainvaliokunnalle, että hallitus saat-
taa joutua harkitsemaan, että se ottaa myöskin tämän lain pois, ilmoitti maalailiiton taholta ed. Niukkanen, että nyt on

valiokunnan etsittävä kunniallinen perään-
tyminen ja ed. Niukkanen johdolla se
sitten tapahtuikin. Tämä vain muistiin
merkittäköön, minkälaista taktikointia
sielläkin harjoitetaan.

Ed. Riihinen: Kannatan ed. Aal-
tosen molempia tehtyjä ehdotuksia.

Ed. Hietanen: Ed. Käkelä tässä äs-
keisessä lausunnossa yritti lukea nyt pe-
rustettavan Suopon eduksi sen, ettei sillä
mukamas olisi syytteenpano-oikeutta.
Minun käsittääkseni ed. Käkelä ei muista-
nut, että ei myöskään aikaisemmin Val-
polla eikä sitä edeltäneellä etsivällä kes-
kuspoliisillakaan ollut mitään syytteenpano-
oikeutta. Sillä oli oikeus kuulustella ja
lähettää asiakirjat syytteenpanovi-
ranomaisille ja sieltä sitten syytteenpano-
toimitettiin. Pyydän muuten yhtyä
kannattamaan ed. Aaltosen tekemiä ehdo-
tuksia.

Ed. Käkelä: Minä haluaisin vain ed.
Hietaselle muistuttaa niistä entisistä val-
tiollisen poliisin virkamiehistä. Nekin olivat
myös todistajina, puhumattakaan syyttee-
seenpanijoista.

Sisäministeri Simonen: Herra puhe-
mies! — Tämän asian ensimmäisen, toisen
ja nyt päättymässä olevan kolmannen kä-
sittelyn aikana on nimenomaan eduskunnan
vasemmalta siiveltä käytetty useita puheen-
vuoroja, jotka lähinnä olisi kai luonnehdit-
tava huvittaviksi (Vasemmalta: Ei suin-
kaan!). Valtiollinen poliisi onkin pitkän
aikaa ollut, mikä tavallaan on minua ihme-
tyttänyt, suhteellisen hiljaa ja minä olen
hieman kummastellut sitä, että mitähän
siellä nyt oikein tällä kertaa touhutaan ja
minkä asiain piirissä työskentely tapahtuu.
Mutta kun näitä puheenvuoroja näiden kol-
men käsittelyn aikana on kuunnellut, on
alcanut käydä selväksi, että kommunistisen
puolueen puoluebyroota on sopivalla tavalla
muonitettu sellaisilla numerotiedoilla, joita
muualta ei ole saatavissa, ja tällä tavoin
on saatu aikaan paksu lunta yhdenmukais-
tettuja puheenvuoroja, jotka sitten on
jaettu sopivien kansanedusajien luettaviksi.
Esilukijoita valittaessa on ilmeisesti enem-
män pidetty silmällä sisälukutaitoa ja äänen
voimaa kuin itse asian ymmärtämistä.

Eräissä puheenvuoroissa on esitetty pit-
kiä numerosarjoja entisen etsivän keskus-
poliisin ja vanhan valtiollisen poliisin hen-
kilökunnan syyksi jääneistä erilaisista ri-
koksista, siitä, kuinka monta heistä on ol-
lut erotettava toimestaan niihin kykenemät-
öminä ja kuinka monta juopottelun takia
j. n. e., ja väitetty, että uusi valtiollinen po-
liisi näissä suhteissa olisi puhdas kuin pul-
munen, koska uudessa valtiollisessa poliis-
issa rikksellisia, juoppoja ja kykenemät-
ömiä on ollut vähemmän kuin vanhassa
valtiollisessa poliisissa (Ed. Hakkila: Ja
varkaita enemmän!). Jos tämä seikka tuo
nyt jotakin tyydytystä, minä olen kyllä val-
mis myöntämään, ja sitähan ei ole koskaan
kielletty, että uudessa valtiollisessa poliisissa
ei sen noin 3-vuotisen olemassaolon aikana
vielä ole ehtinyt olla aivan yhtä suurta
määrää rikollisia, juoppoja ja pätemättö-
miä kuin aikanaan etsivässä keskuspoliisissa
ja vanhassa valtiollisessa poliisissa niiden
yli 25 vuotta kestäneen toiminnan kuluessa,
mutta aivan tarpeeksi on kummassakin, sekä
vanhassa valtiollisessa poliisissa että
uudessa, ollut sellaista henkilöstöainesta,
että kysymys valtiollisen poliisin toiminnan
uudelleen järjestämisestä ei enää ole hen-
kilökysymys, vaan organisatio-, järjestelmä-
kysymys. Henkilöitä on helppo vaihtaa, sii-
hen ei tarvitsisi eduskuntaa vaivata, mutta
kun järjestelmän perusteet kokonaan uusi-
taan — siihenhän hallituksen esitys pyrkii
ja siitä nyt on kysymys — silloin on asia
tuotava eduskuntaankin.

Kun tätä kysymystä hallituksen taholta
on valmisteltu, niin meidän käsityksemme
ovat oleellisesti poikenneet siitä, mikä tun-
tuu olevan esimerkiksi ed. Aaltosen käsitys,
kun hän väittää, että käsite „oikeusturva”
on vain turha fraasi. Meillä päinvastoin on
se käsitys, että oikeusturva ei suinkaan ole
mikään turha fraasi, vaan eräs kaikkein
tärkeimpiä päämääriä, johon yhteiskunta-
järjestystämme kehitettäessä on pyrittävä,
ja siihen on myöskin suojelupoliisia käsit-
televää lakiesitystä valmistettaessa pyritty.

Nykyisen valtiollisen poliisin puolusteli-
jat ovat jossakin puheenvuorossa ylvästel-
leet nykyisen valtiollisen poliisin henkilös-
tön muka saamalla erityisen pätevällä kou-
lutuksella ja väittäneet, että ilman henki-
löstön kouluttamista ei suojelupoliisikaan
voi tulla toimeen. Sitä on pidetty toden-
näköisenä jo hallituksen esitystä laadit-

taessa ja vielä paremmin se ilmenee tutustuttaessa luonnokseen suojelupoliisia koskevaksi asetukseksi. On nimenomaan lähdetty siitä, että suojelupoliisin henkilökunnalla tulee olla poliisimieskoulutus. Koulutuksella ja koulutuksella on epäilemättä eroa ja minä uskoisin, että eroa tulee toivottavasti olemaan sekä opettajien ja opetettavien tasossa että opetustasossa kuin myös opetusohjelmassa. Uskallan odottaa, että koulutuksella voidaan saavuttaa jonkin verran parempia tuloksia, jos koulutusta ei tarvitse aloittaa oikeinkirjoitus- ja ynnälaskutaidon opetuksesta, joiden sinänsä tärkeiden taitojen oppimisessa vaikka kuinka oikeaoppinen kommunistinen uskontunnustus ei pedagogien käsityksen mukaan sanottavasti auta.

Ahlbäckin komitean mietintö on täällä käydyissä puheenvuoroissa saanut osakseen kovin karvasta kritiikkiä. Täytyy kuitenkin siitä puhdistautua sanomalla, että nykyisellä hallituksella ei tämän komitean, enempiä sen asettamisessa kuin sen mietinnön formuloimisessakaan ole ollut osaa eikä arpaa. Tämän komitean asetti, niinkuin eduskunta hyvin tietää, ikimainio Pekkalan hallitus. Tälle hallitukselle komitea myös jätti mietintönsä, joskaan sitä ei silloin katsottu sopivaksi julkaista; ja tämän hallituksen ainoaksi syyksi kai nyt jää sitten se suuri julkisuusperiaatteen mukainen synty, että Ahlbäckin komitean mietintö saatettiin julkisuuteen ja samanaikaisesti myöskin, mikä kai lieenee kohtuuden vaatima, valtiollisen poliisin siitä antama lausunto. Täällä on haluttu väittää, että on ollut jollakin tavalla hallituksen syy, että sanomalehdistö ei selostaessaan asiaa julkaissut valtiollisen poliisin lausuntoa kuin paikoitellen. Minun täytyy tässä suhteessa tyytyä vain toteamaan, että sellaisessa demokratiassa, missä me Suomessa elämme, hallituksella ei ainakaan toistaiseksi ole valtaa määrätä, mitä lehdet kirjoittavat.

Sekä tämän asian yhteydessä että muulloinkin, kun kysymys valtiollisen poliisin aikaansaannoksista on joutunut tarkastelun alaiseksi, on eräältä taholta erikoisesti korostettu sen ansioita asekatkojutun selvittäjänä. Epäilemättä valtiollisella poliisilla oli tiettyjä ansioita tämän jutun alkuvaiheissa, mutta on kuitenkin totuuden nimessä todettava, että valtiollinen poliisi itse apulaispäällikkö Karvosen allekirjoittamassa, sisäasiainministeriölle toimittamas-

saan hyvin seikkaperäisessä selostuksessa syyskuun 7 päivästä 1945 nimenomaisesti myönsi, että valtiollisen poliisin on mahdollonta selvittää tätä asiaa ja sen vuoksi pyysi erityisen tutkijaelimen perustamista asiaa selvittämään, kuten sittemmin tapahtuikin. Syynä siihen, että valtiollinen poliisi, joka, niinkuin täällä eräissä puheenvuoroissa on haluttu väittää, olisi asekatkojutun erityisesti ansioitunut selvittäjä, päinvastoin tässä tehtävässään täysin epäonnistui, oli epäilemättä se, että valtiollisessa poliisissa saman vuoden keväällä suoritettun puhdistuksen yhteydessä sieltä oli poistunut tällaiseen tutkimustyöhön pystyvä tutkijavoima. Se uusi aines, joka oli tilalle otettu, ei omannut vaadittavaa pätevyyttä eikä riittävää ammattitaitoa eikä sen vuoksi pystynyt sellaisiin vaativiin tehtäviin, joita tämän jutun tutkiminen valtiolliselle poliisille asetti. Valtiollisen poliisin tutkintatoimiston henkilöstön joukossa ei m. m. ollut yhtään sellaista henkilöä, jolla olisi voitu katsoa olevan rikoskomissarion pätevyys ja kokemus, puhumattakaan varsinaisesta tutkijavoimasta, jolta suurimmalta osalta puuttuivat tehtävän edellyttämät vaatimattomimmatkin edellytykset. Valtiollinen poliisi itse sanoi tästä tutkijavoimastaan tuossa äskennäytetyssä lausunnossa: „He ovat luotettavia miehiä, mutta heiltä puuttuu tällaisen jutun hoitamiseen tarvittava ammattitaito”.

Se, mihinkä hallitus esityksellään nimenomaan pyrkii, on valtiollisen poliisin nykyisessä muodossaan lopettaminen ja suojelupoliisin saattaminen juuri sellaiselle kannalle, että se tosiaan edustaa ammattitaitoa. Sen hankkimiseen tietenkin tarvitaan kouluttamista, mutta todennäköisesti toisenlaista koulutusta, kuin mitä valtiollisen poliisin nykyiselle henkilöstölle on pyritty antamaan.

Valtiollisen poliisin lakkauttamista ja suojelupoliisin perustamista tarkoittavien lakiesitysten käsittelyn yhteydessä on esitetty väite, että tämä järjestely kokonaisuutena ei olisi valtiolle aiheuttavia menoja silmällä pitäen niin edullinen, kuin hallituksen esitys muka osoittaa. Tällä väitteellä lieenee tarkoitettu lähinnä sitä, että hallituksen esityksen perusteluissa mainittu 46 toimen haltijan väheneminen ei näy vastaavana markkamääräisenä vähennyksenä ensi vuotta varten suunnitellussa tulo- ja meno-

arviossa. Valtiollisen poliisin kuluven vuoden menoarvio, siis tämän vuoden menoarvio, päättyy noin 39 milj. markkaan, mikä myöskin on valtiollisen poliisin menojen summa ensi vuoden menoarvioesityksessä. Suojelupoliisin vastaavat menot olisivat vain noin 20 milj. markkaa, sisäasiainministeriöön perustettavan ulkomaalaistojen vajeat 4 miljoonaa, passintarkastuksen uudelleenjärjestelystä aiheutuvat menot noin 2 miljoonaa ja rikospoliisin lisäämisestä aiheutuvat vastaavat menot noin 8 milj. markkaa eli nämä menot yhteensä noin 34 milj. markkaa.

Uudelleenjärjestelyn yhteydessä puolustusvoimille siirtyvien tehtävien aiheuttamista kustannuksista ei ole minun asiani esittää numeroita, mutta kaiken järjen nimessä pitäisi puolustuslaitoksen kyetä hoitamaan asiat ainakin suunnilleen niillä kustannuksilla, joita valtiollinen poliisi on tarkoitukseen käyttänyt ja todennäköisesti paremmin kuin nykyisen valtiollisen poliisin sotilastoimisto, jonka tähänastiset saavutukset, niinkuin täällä eräästä puheenvuorosta ilmeni, rajoittuvat siihen, että se 2—3 vuotta kestäneen ahkeran uurastuksen tuloksena on pystynyt laatimaan itselleen kortiston, joka osoittaa, millä tavalla puolustusvoimien päällystö on sijoitettuna eri vakansseihin.

Mitä valtiollisen poliisin henkilöstön lukumäärään verrattuna suojelupoliisin henkilöstöön muuten tulee, niin henkilöstön väheneminen ei sinänsä yksinomaan sovi mitapauksi kustannusten vähenemistä arvoteltaessa. Tätä vuotta varten vahvistetun menoarvion mukaan käsittää valtiollisen poliisin henkilöstö 130 peruspalkkaista ja 104 ylimääräistä toimen haltijaa. Jos tätä henkilövahvuutta olisi verrattu uuden järjestelyn edellyttämään henkilömäärään, olisi vähentyminen ollut 67 toimen haltijaa. Hallituksen esityksessä on vertailukohteiksi kuitenkin otettu valtiollisessa poliisissa hallituksen esityksen valmistamisen aikana ollut toimen haltijain määrä 213 toimen haltijaa, jolloin vähentyminen on 46 toimen haltijaa. Jos vertailussa taas huomioitaisiin valtiollisen poliisin toimen haltijain lukumäärä juuri tällä hetkellä, olisi väheneminen kai vain 24 toimen haltijaa.

Hallitus ei ole perustellut esitystään varsinaisesti sillä, että se taloudellisesti olisi edullisempi nykyistä järjestelyä. Valtion varojen säästäminen on kuitenkin otettu

mahdollisuuksien mukaan esityksessä huomioon. Asiaa on myöskin arvosteltava huomioon ottaen se asioiden hoidon tason parantuminen, mikä järjestelystä on odotettavissa ja johon sillä pääasiassa pyritään. Aivan erityisenä lisäseikkana, johon myös on syytä kiinnittää huomiota, on esityksen mukainen rikospoliisihenkilöstön lisäys, joka sinänsä on sen kasvaneiden tehtävien vaatima vähimmäismäärä ja lisää samalla nykyisen rikospoliisin lukua.

Kun ed. Kuusinen äsken käyttämässään puheenvuorossaan halusi leimata allekirjoittaneen vaatimattoman persoonan siksi syntipukiksi, joka näköjään määrää ei ainoastaan maan sisäpolitiikan vaan jopa ulkopoliitikankin suunnan, niin pyydän kiittää tämmöisestä ansaitsemattomasta arvonnoususta — tämmöiset kunniamaininnat eivät nimittäin allekirjoittaneelle kuulu — ja samalla oikaista pari pientä seikkaa, joista ed. Kuusinen mainitsi.

Mitä ensinnäkin tulee sotasyöyllisen Väinö Tannerin pois päästämiseen vankilasta ja hänen nykyisen mielialansa kontrolloimiseen, niin tässä on tyypillinen kysymys, joka ei kuulu sisäasiainministerin toimialaan siitä huolimatta, että ed. Kuusinen-Leino niin nimenomaan väitti. Tutkimalla nimenomaan suomalaista yhteiskuntajärjestystä koskevaa kirjallisuutta voi löytää vastauksen kysymykseen siitä, kenelle ehdonalaisessa vapaudessa olevan henkilön valvonta kuuluu.

Kun ed. Kuusinen edelleen viittasi siihen, että hallitus ei ole kiinnittänyt huomiota eräisiin sotaisiin lauluihin, joita josakin lauletaan, ja johonkin naamoimiseen, jolla olisi ulkopoliittisesti epäedullinen vaikutus, minun täytyy valittaa, että juuri se elin, josta me tänään olemme niin paljon keskustelleet, ja jonka asiana tämäntapaisten asioiden valvonta on, nimittäin nykyinen paljon mainostettu ja kehuttu valtiollinen poliisi, ilmeisesti ei ole tässä suhteessa eikä ainakaan minun tietääkseni — ja minulle kai sieltä ilmoitus olisi pitänyt tulla — tehnyt minkäänlaisia ilmoituksia. Ehkä tämä nyt on kaikkein pätevin osoitus siitä, että valtiollisen poliisin kysymys on sen laatuinen, että se kaipaa radikaalista uudistusta.

Ed. S.-K. Kilpi: Herra puhemies! Sisäasiainministeri huomautti, että poliittinen suunta ei ole hänen määrättävissään. Mutta

koko hänen puheenvuoronsa oli poliittisen suunnan määrittämisestä. Jonkun toisen kuin sisäasiainministeri Simosen johtamana voisi vielä odottaa, että uuden lain voimaantulo ei tuottaisi meille ikävyvyyksiä. Mutta sisäasiainministeri Simosen läheiset suhteet entisen Valpon palveluksessa olleisiin henkilöihin, valvontaosaston vakoiluupseereihin ja asekatkонтtään osallistuneisiin henkilöihin antaa syytä huolestumiseen. Sitten hän oli erittäin huolissaan siitä, että nyk. Valpossa ei ole ollut pätevää voimaa ja lupasi, että opettajat tulevat Suopossa pätevämmiksi ja opetettavat samoin. Sinne kai sitten otetaan juristeja, jotka tilapäisesti ovat autokauppiaina ja upseereita, joiden on täytynyt poliittisista syistä erota armeijasta ja hakevat työtä. Nehän ovat lähellä ministeri Simosta tällä hetkellä. Arabian lakkojen yhteydessä sattuneisiin provosoituihin mellakoihin on ministeri Simosen kömpelöllä poliittisella kokemattomuudella ja harkintakyvyn puutteella suuri osuutensa. Hän näyttää poliittisessa toiminnassaan käyttävän, nykyhetken vaikean ulkopoliittisen tilanteen huomioon ottaen, vaarallista asiantuntemusta (Eduskunnasta: Vai ministeri Simonen sen lakon tekikin!). Hän ei ole oikea mies puheena olevaan arkaluontoiseen poliittiseen uudistukseen.

Ed. O. Turunen: Jos suhteemme Neuvostoliittoon ovat todella huonontuneet, kuten ed. Kuusinen täällä äsken väitti, olisin halunnut häneltä tiedustella, eikö hänen käsityksensä mukaan SKDL:n edustajien vähemmän totuuteen perustuvat puheet ja kirjoitukset, jotka ovat olleet pelkästään provokationluontoisia, olisi olleet omiaan saamaan aikaan tällaista suhteiden huonontumista.

Tai onko SKDL:n todellinen tarkoitus saada aikaan tällainen suhteiden huononeminen? Luulisin, että minkään muun ryhmän ja niiden edustamien kansanosien etujen mukaista ei tällainen kehitys olisi, joten voitaneen kai todeta, että vain SKDL tietoisesti pyrkii näitä suhteita huonontamaan.

Ed. Kuusinen-Leino: Vaikka tämä ed. O. Turusen kysymys ei suoranaisesti koske tätä käsillä olevaa lakiesitystä, niin herra puhemies sallinee minun muutamalla sanalla vastata hänen tekemäänsä kysymyksen.

Eivät SKDL:n jäsenet ja edustajat ole lyöneet Neuvostoliiton edustajia eivätkä ole levittäneet lehdissään ja teattereissa Neuvostoliiton vastaista propagandaa j. n. e. Nämä ovat ne seikat, jotka ovat viime päivinä osoittaneet, miten huonoiksi meidän ja Neuvostoliiton suhteet ovat menneet. Se, että me näistä seikoista huomautamme ja olemme koko ajan varoittaneet siitä, ettei tällaista mielialaa päästettäisi valloilleen, olemme kiinnittäneet huomiota hallituksen lausuntoihin, jotka selvästi osoittavat takaisin paluun, poliittisen pyrkimyksen olevan käsillä, on johtunut juuri siitä, että olemme halunneet meidän ja Neuvostoliiton suhteiden säilyvän hyvinä ja kehittyvän edelleen parhaaseen mahdolliseen suuntaan, olemme koettaneet tehdä nämä tällaiset vahingolliset esiintymiset meidän valtiovaltamme huomion kohteiksi, jotta ne estettäisiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Aaltonen ed. Riihisen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotukset hylättäisiin. Kutsun tätä ed. Aaltosen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Koska lakiehdotukset muodostavat yhden kokonaisuuden, on lakiehdotuksista äänestettävä samalla kertaa.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotukset, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Aaltosen ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 134 jaa- ja 33 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 31.

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotukset.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.